

Ekonomija Evropske unije
Modul Makroekonomija

PORESKA HARMONIZACIJA U EU

Prof. dr Nikola Milović
nmilovic@t-com.me

SADRŽAJ:

-
1. PORESKA HARMONIZACIJA EU;
 2. PORESKI SISTEM U CG;
 3. KOORDINACIJA EKONOMSKIH POLITIKA.
 4. OSTALE POLITIKE EU.
-

1. PORESKA HARMONIZACIJA U EU

- **Poreska harmonizacija** se definiše kao proces uklanjanja poreskih prepreka između država članica Evropske unije, kao i razlike u njihovim poreskim sistemima koje stvaraju takve barijere.
- Eurostat favorizuje podjelu poreza na direktne, indirektne i socijalne doprinose.
- Centralna vlada (u EU15) prikuplja 52% prihoda, fondovi 30%, lokalna vlast 10%, a federalne jedinice oko 7%.

- Javne finansije su tradicionalno ime za aktivnosti države u prikupljanju i trošenju sredstava za državne funkcije i socijalne transfere. Nazivaju se i “ekonomija javnog sektora”, “javna ekonomija”, itd.
- Javne finansije su dio ekonomije i kao nauka se etabliraju krajem XIX veka, dok važna akademska disciplina postaju posle II Svjetskog rata.
- Rast državne potrošnje sa manje od 10% BDP u 1929 na 40-50% posle II Sv. rata je osnovni razlog za uspon javnih finansija.
- Ogromne su razlike u sistemu javnih finansija među članicama EU.
- Razlike se tiču vrste i visine poreza, visine državne potrošnje, strukture rashoda, budžetskog bilansa, javnog duga i zaduživanja.

POGLAVLJE 2 -FISKALNE ODREDBE

- **Član 110 (ex-član 90. UEZ-a)**

- Nijedna država članica ne može, na direktan ili indirektan način, naplaćivati veće poreze i druge dažbine, nezavisno od njihove vrste, od onih koje, na direktan ili indirektan način, određuje za iste domaće proizvode. Osim toga, za proizvode iz drugih država članica nijedna država članica ne može određivati veća unutrašnja opterećenja radi indirektna zaštite drugih proizvodnji.

- **Član 111. (ex-član 91. UEZ-a)**

- Za proizvode izvezene na teritoriju neke od država članica ne može se primenjivati smanjenje unutrašnjeg fiskalnog opterećenja koje je više od fiskalnih opterećenja koja se direktno ili indirektno, na njih odnose.

- **Član 112. (ex-član 92. UEZ-a)**

- Kad su u pitanju druga fiskalna opterećenja, osim poreza na poslovne rezultate, akcize i drugi oblici posrednih fiskalnih opterećenja, oslobođenje i povraćaj po osnovu izvoza u druge države članice dozvoljen je, kao i naplaćivane kompenzacione dažbine za uvoz iz država članica, pod uslovom da je Savjet, na predlog Komisije, odobrio razmatrane mere za ograničeni vremenski period.

- **Član 113. (ex-član 93. UEZ-a)**

- Savjet, odlučujući jednoglasno u skladu sa posebnom zakonskom procedurom i posle konsultovanja Evropskog parlamenta i Ekonomskog i socijalnog komiteta, usvaja odredbe koje se odnose na harmonizaciju zakonodavstva o porezima na poslovne rezultate, akcize i druga indirektna opterećenja, u meri u kojoj je ova harmonizacija neophodna da bi se osiguralo uspostavljanje i funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i da bi se izbeglo narušavanje konkurencije.

Poreski profil Unije

- Porez je prinudno prikupljanje sredstava od pojedinaca, firmi i organizacija za finansiranje javnih dobara i usluga
- Poreske razlike izmedju zemalja EU:
Unija dobija svega **1,24% od BDP članica Unije**, dok članice troše 30-55% svojih BDP na javne finansije (javna potrošnja na Malti je 28,3% BDP, a u Švedskoj 52,2%)
- Svi pokušaji da se izvrši snažnije ujednačavanje poreskih politika su propali (do sada)
- Ne postoji odgovarajuće oporezivanje na nivou Unije.
- Struktura poreskih prihoda (direktni i indirektni porezi, socijalni prilozi – penzije, zdravstvo, razni vidovi nezaposlenosti itd.) razlikuju se od zemlje do zemlje
- Poresko usaglašavanje (eksplicitno ili implicitno) sprovodi se preko direktiva

Taxation in EU

- The EU does not have a direct role in collecting taxes or setting tax rates. The amount of tax each citizen pays is decided by their national government, along with how the collected taxes are spent.
- The EU does, however, oversee national tax rules in some areas; particularly in relation to EU business and consumer policies, to ensure:
 - the free flow of goods, services and capital around the EU (in the single market)
 - businesses in one country don't have an unfair advantage over competitors in another
 - taxes don't discriminate against consumers, workers or businesses from other EU countries

- There are no EU-wide rules that say how EU nationals who live, work or spend time outside their home countries are to be taxed on their **income** - coming from wages, pensions, benefits, property, successions and donations, or any other sources.
- There are only national laws and **bilateral tax treaties** between countries - and these don't cover all eventualities and vary considerably.
- However, there are some **basic principles** that apply in most cases to people who spend time in EU countries outside their home country:
 - [Income tax](#)
 - [Double taxation](#)

Osnovne funkcije fiskalne politike su:

1. **alokativna** (uticaj na poboljšanje tržišne alokacije resursa);
2. **redistributivna** (korekcija primarne raspodjele u cilju ostvarivanja odredjenih socijalnih funkcija države);
3. **stabilizaciona** (intervencija države u cilju ublažavanja odredjenih oblika neravnoteža ili pojava kriznih situacija).

Negativni efekti javne potrošnje

1. Smanjuju sredstva za privatnu potrošnju;
2. Dovode do distorzija na tržištu;
3. Dovode do neracionalne potrošnje sredstava;
4. Nužno ih prati “mrtvi teret”;
5. Neizbježni su korupcija i pronevjere.

U okvirima EU poreska harmonizacija ima **tri glavna izvora**:

- (1) POZITIVNA INTEGRACIJA ili odredbe Ugovora o osnivanju koje nalažu poresku harmonizaciju, i to:
 - (a) Prva grupa odredbi proizlazi iz carinske unije uspostavljene između država članica. Ove odredbe propisuju zabranu uvođenja uvoznih ili izvoznih carina i drugih sličnih dažbina između država članica.
 - (b) Druga grupa odredbi se odnosi na harmonizaciju posrednih poreza (poreza na promet i akciza), koja predstavlja neophodan preduslov za funkcionisanje unutrašnjeg tržišta Unije. Ove odredbe zabranjuju svaku diskriminaciju – neposrednu i posrednu – protiv inostranih proizvoda, kao i poresku zaštitu (neposrednu i posrednu) domaće proizvodnje.
 - (c) Treća grupa odredbi uređuje harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva uopšte, u meri u kojoj je ona nužna za uspostavljanje unutrašnjeg tržišta.

- (2) NEGATIVNA INTEGRACIJA zabrane ponašanja koja bi vodila narušavanju četiri velike slobode na kojima počiva Unija.
- Praksa Evropskog suda pravde pokazuje da on često direktno primenjuje “četiri slobode”, tako što stavlja van snage odredbe nacionalnog poreskog prava koje ih narušavaju.
- Ilustracije radi, Evropski sud pravde je svojevremeno donio presudu kojom je konstatovao da pružanje povoljnijeg poreskog tretmana uslugama prevoza u domaćem saobraćaju, u odnosu na iste usluge u saobraćaju između država članica, predstavlja svojevrsnu diskriminaciju, pošto ograničava slobodu pružanja ovih drugih usluga (Komisija protiv Francuske /Commission vs. France/, 381/93).
- 3) PORESKA KONKURENCIJA između država članica koja vodi spontanoj harmonizaciji, pošto velike razlike u nacionalnim poreskim sistemima nemaju svoje opravdanje.
- Države članice su podstaknute da svoje poreske propise prilagođavaju propisima koji važe u onim državama članicama koje su – upravo zbog stimulaturnijih poreskih rešenja – privukle kapital.

Tri glavne kategorije poreskih prihoda:

1. direktni porezi koji se sastoje od

- poreza na dohodak,
- porezi na imovinu
- porez na dobit,

2. Indirektni porezi definise se kao porez povezan sa proizvodnjom i uvozom

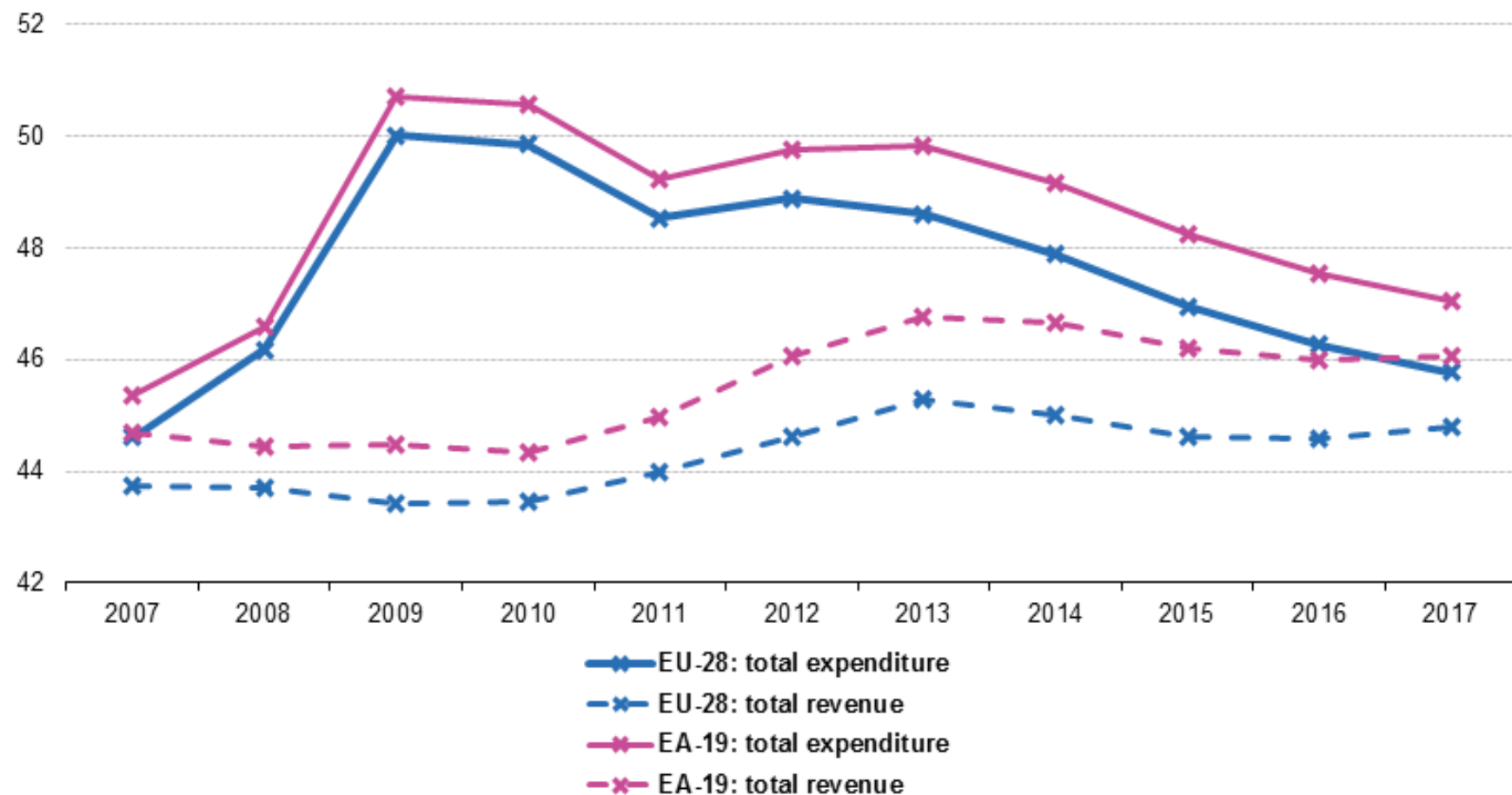
- Porez na dodatu vrijednost – PDV,
- akcize

3. socijalni doprinosi koje uključuju stvarne socijalne doprinose (za plaćanje u fondove socijalnog osiguranja ili drugih društvenih osiguranja), kao i uračunate socijalne doprinose.

- U ESA 95 klasifikaciji, za ove kategorije odgovaraju slijedeće transakcije:
- poreza na proizvodnju i uvoz (D.2),
- Tekući porezi na dohodak, bogatstvo, itd. (D.5),
- kapitalni porezi (D.91),
- socijalni doprinosi (D.61) se sastoji od:
- stvarni socijalni doprinosi (D.611) i uračunati socijalni doprinosi (D.612).

Development of total expenditure and total revenue, 2007–2017 (*)

(% of GDP)

(*) Data extracted on 22.10.2018. Note that the y-axis is cut.

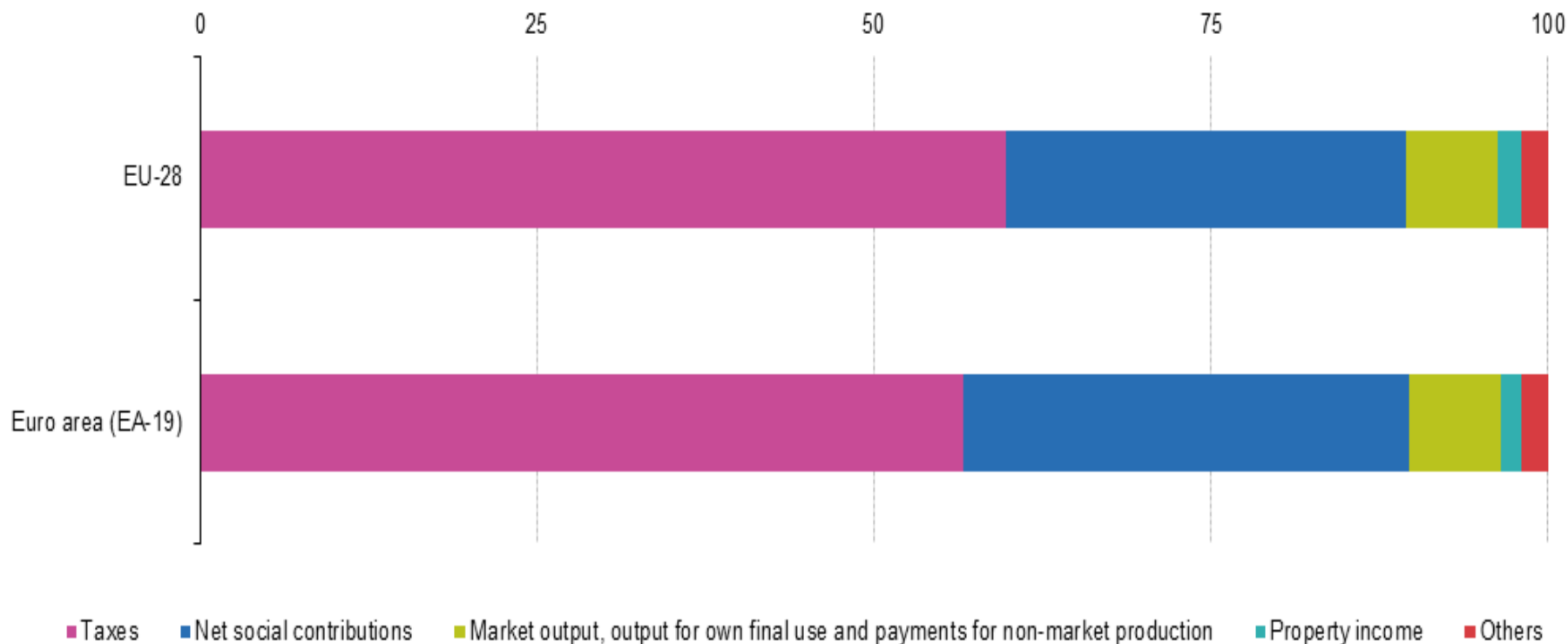
Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Evolution of the main components of tax revenue in the EU-28, % of GDP, 2002-2017

Source: [Eurostat \(gov_10a_taxag\)](#)

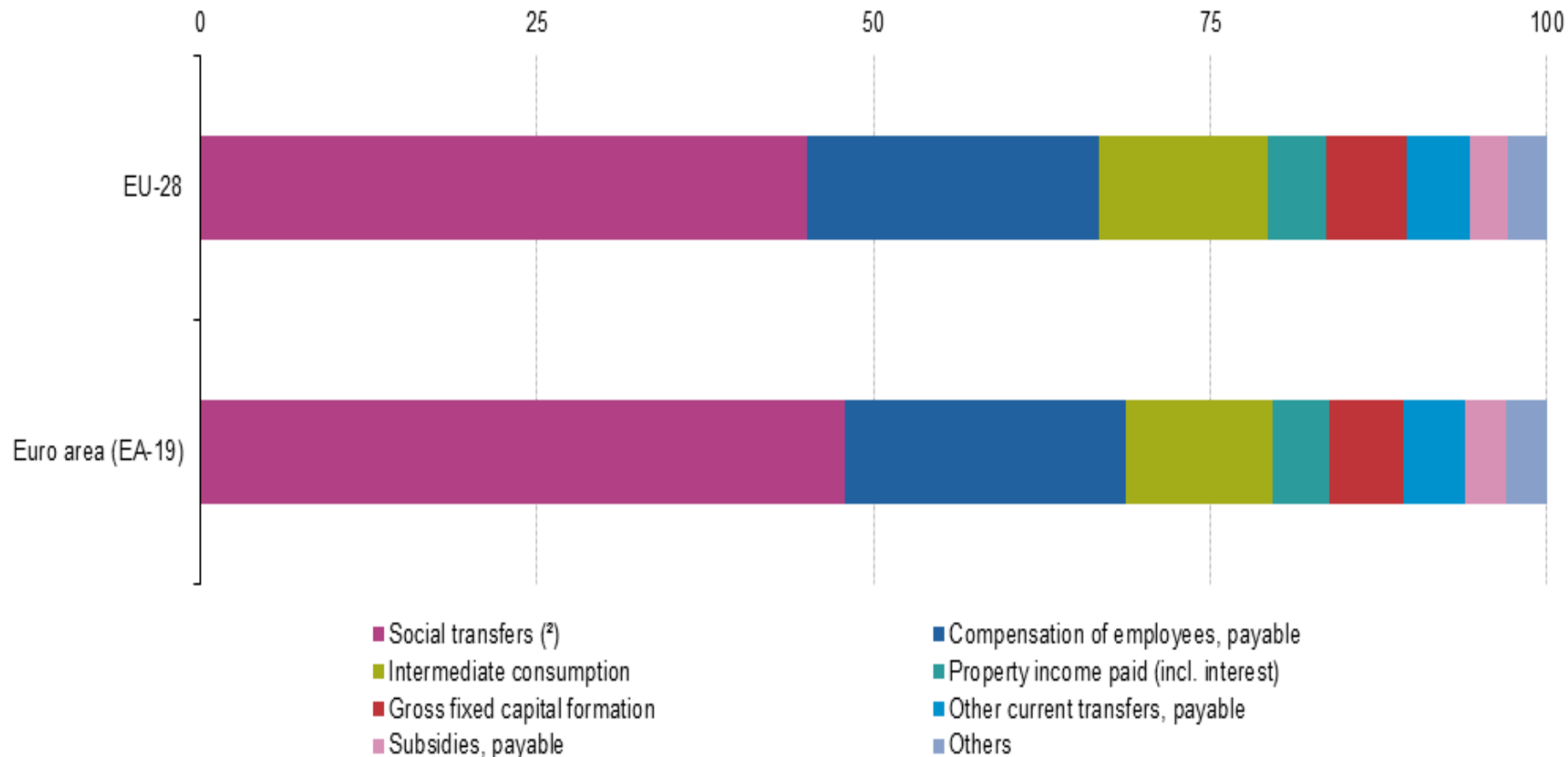
Composition of total revenue, 2017 (*)

(*) Data extracted on 22.10.2018.

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Composition of total expenditure, 2017 (1)

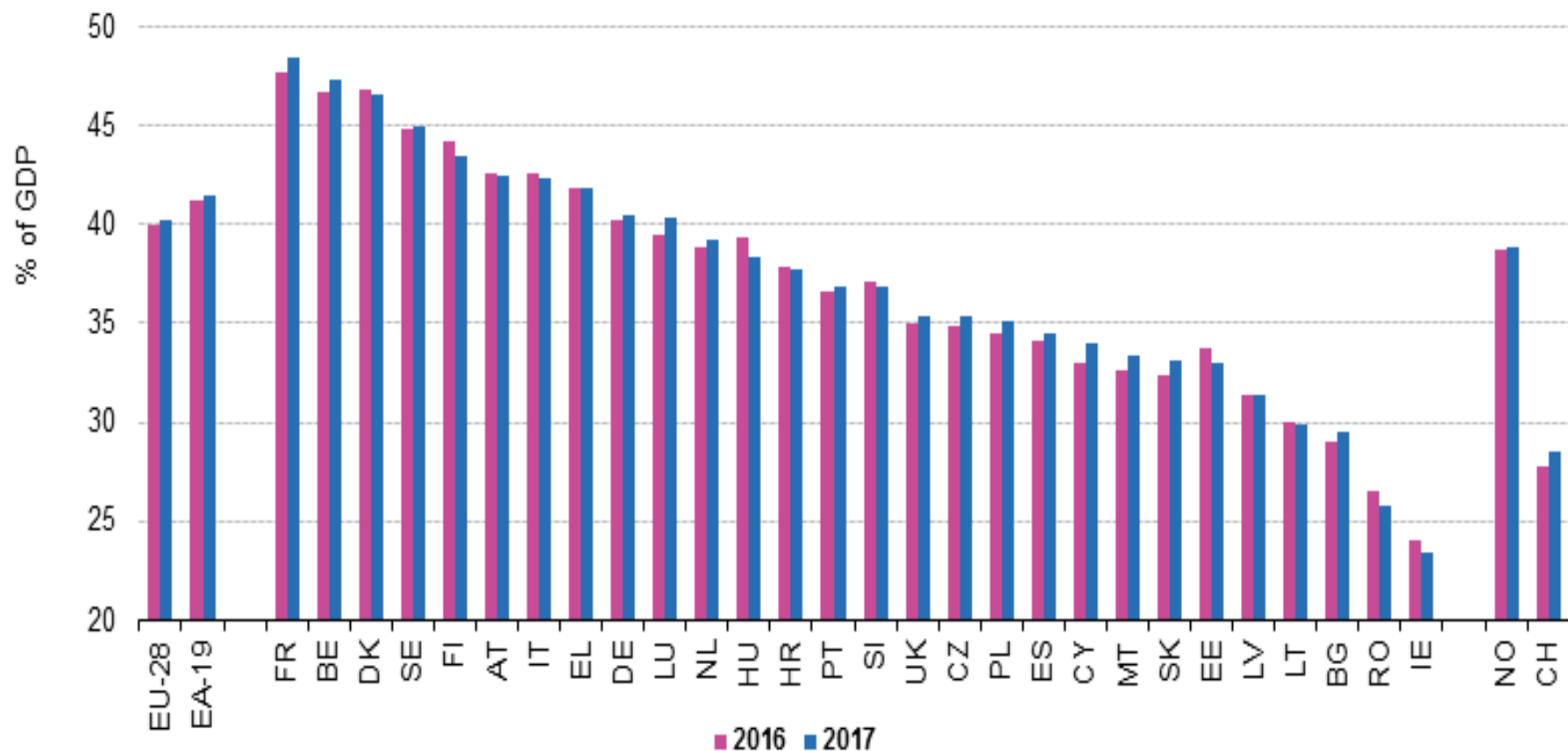

(1) Data extracted on 22.10.2018.

(2) Social benefits other than social transfers in kind and social transfers in kind - purchased market production.

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Total tax revenue by Member States and EFTA countries, 2016 and 2017, % of GDP

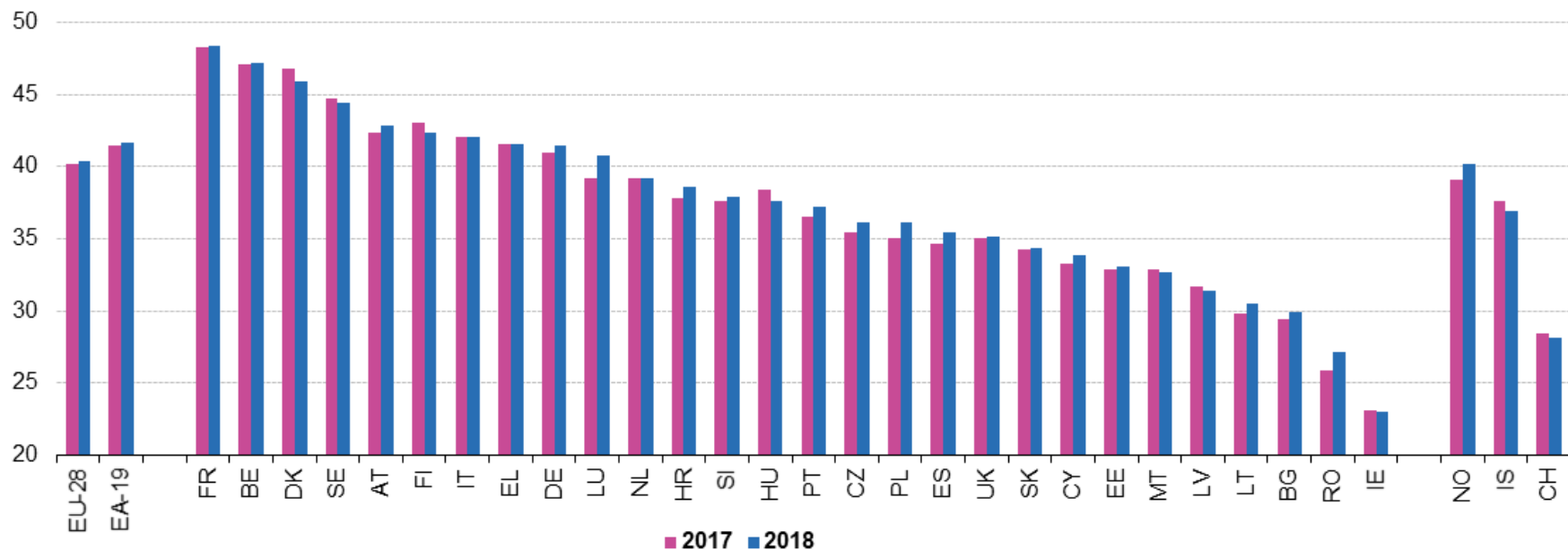

Source: gov_10a_taxag

In 2018, tax revenue (including social contributions) in the EU-28 stood at 40.3 % of GDP, and accounted for 89.4 % of total government revenue. The ratio of tax revenue to GDP in the euro area (EA-19) was higher than in the EU-28, at 41.7 %.

As figure 1 shows, the ratio of 2018 tax revenue to GDP was highest in France (48.4 % of GDP), Belgium (47.2 % of GDP) and Denmark (45.9 % of GDP), followed by Sweden (44.4 % of GDP), Austria (42.8% of GDP), Finland (42.4% of GDP) and Italy (42.0 % of GDP); the lowest shares were recorded in Ireland (23.0 % of GDP), Romania (27.1 %), Bulgaria (29.9 %), Lithuania (30.5 %) and Latvia (31.4 %).

Total tax revenue by Member States and EFTA countries, 2017 and 2018, % of GDP

- Between 2017 and 2018, increases in the tax-to-GDP ratios were observed in sixteen Member States as well as Norway. In percentage points, the highest increases in % of GDP from 2017 to 2018 were recorded by Luxembourg (from 39.1% in 2017 to 40.7% in 2018), ahead of Romania (from 25.8% to 27.1%) and Poland (from 35.0% to 36.1%).
- Decreases or in the tax-to-GDP ratio or stable ratios were observed in twelve EU Member States (Denmark, Hungary, Finland, Sweden, Latvia, Malta, Ireland, Italy, Greece, Slovakia, the Netherlands and France). The largest decreases in the tax-to-GDP ratio were observed in Denmark (from 46.8% in 2017 to 45.9% in 2018), Hungary (from 38.4% to 37.6%) and Finland (from 43.1% to 42.4%).

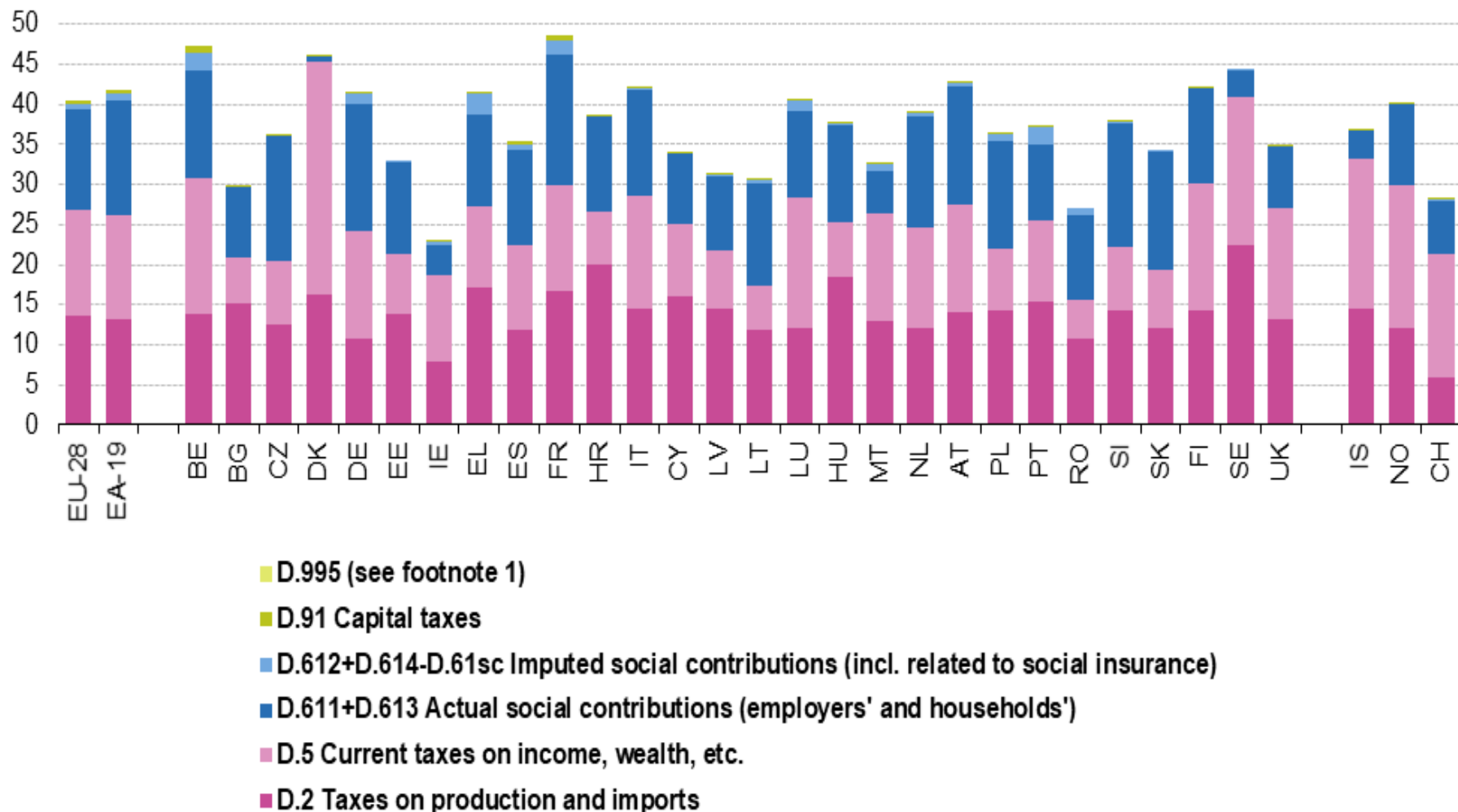
Harmonizacija direktnih poreza

- Pravni osnov za harmonizaciju direktnih poreza (porez na dohodak, porez na dobit, porezi na imovinu) u Evropskoj uniji mnogo je slabiji nego kod indirektnih poreza (opšti porez na promet i akcize).
- **Glavni motivi** koji opredeljuju potrebu za harmonizacijom direktnih poreza u Evropskoj uniji su:
 1. ujednačavanje osnovnih elemenata poreza na dobit korporacija;(poreski obveznik, poreska osnovica i poreska stopa);
 2. harmonizacija poreskog tretmana dividendi;
 3. eliminisanje prepreka kod međukompanijskih isplata
 4. dividendi, kamata i autorskih naknada;
 5. olakšavanje grupisanja kompanija između država članica;

- The effects of the economic and financial crisis on tax revenue from 2007 onwards are apparent. From its last spike in 2007, the ratio of tax revenue to GDP in the EU-28 decreased by 0.7 percentage points to 38.3 and 38.4 % in 2009 and 2010, while the ratio for the EA-19 also decreased by 0.8 percentage points from its peak of 40.0 % in 2007 to 39.2 % in 2010. Tax revenue was decreasing more than GDP at that time.
- From 2011 to 2014, tax revenue in terms of GDP increased substantially, which was due to absolute tax revenue increasing along the same path as in the previous years and GDP growth being lower. This reflects pro-active tax measures taken by Member States during recent years to correct their government deficits, such as VAT rate increases and new taxes, for example bank levies and taxes on property.
- EA-19 tax revenue as a percentage of GDP remains at a higher level than EU-28 tax revenue. From 2014 to 2015, tax revenue in the terms of GDP slightly decreased in the euro area, while remaining unchanged in the EU-28, before increases in both EU and euro area in 2016 and 2017

- Revenue from taxes and social contributions can be grouped into three main categories or types:
 - first, indirect taxes defined as taxes linked to production and imports (such as [value added taxes - VAT](#)),
 - second, direct taxes consisting of current taxes on income and wealth, and third, net social contributions.
- The difference between direct taxes and indirect taxes is that for direct taxes, the burden of paying them cannot be shifted to other parties easily. For indirect taxes, such as VAT, who ends up paying the taxes depends de facto on the price elasticities of supply and demand.
- In the [ESA 2010](#) classification, these categories correspond to several transactions. Taxes on production and imports (D.2), current taxes on income, wealth, etc. (D.5), capital taxes (D.91), net social contributions (D.61) composed of actual social contributions (D.611 + D.613) as well as the imputations described above. Figure 4 shows the recent historical trend of taxes on production and imports (D.2), current taxes on income, wealth, etc. (D.5), and net social contributions (D.61) for the EU-28 relative to GDP.

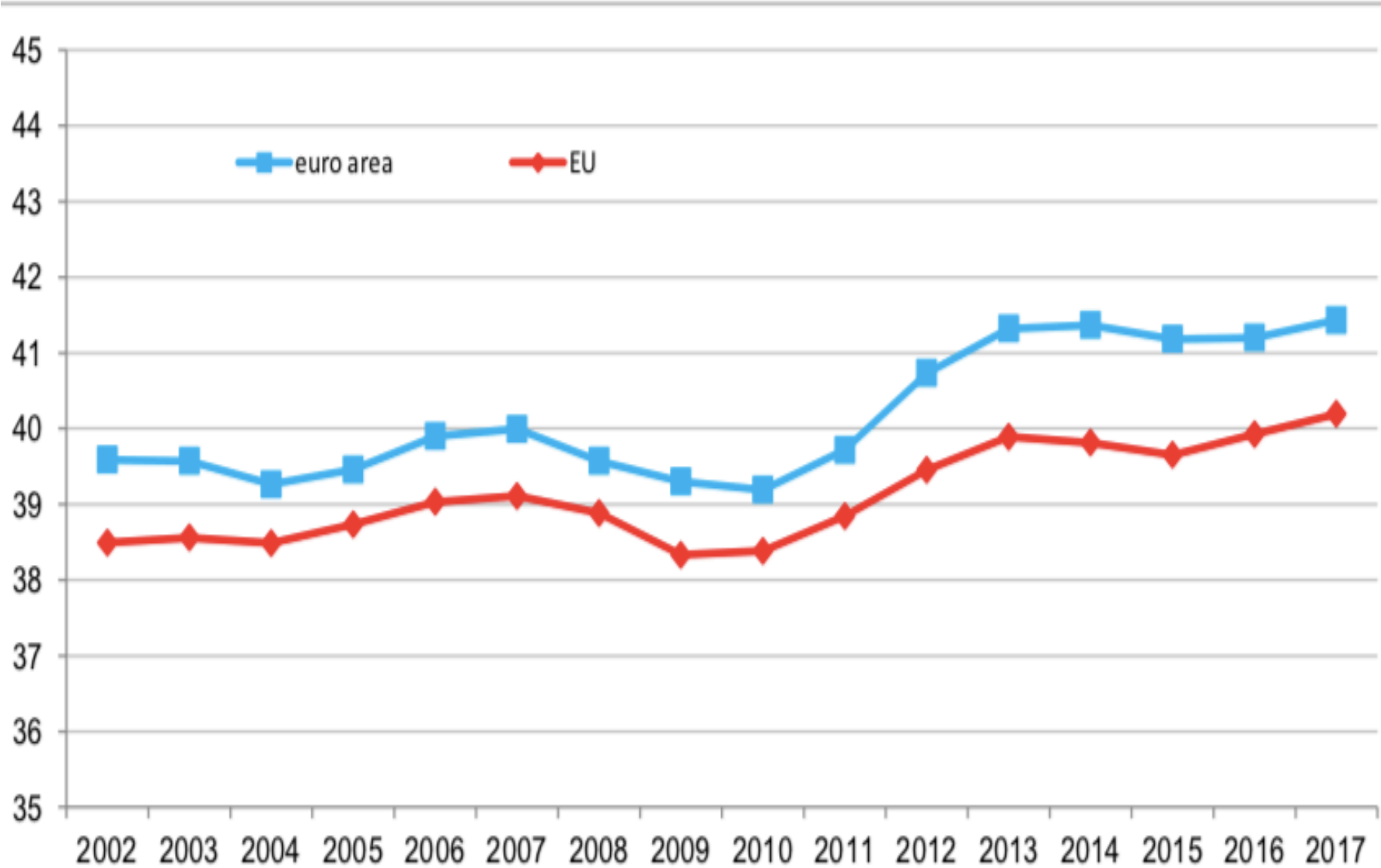
Breakdown of tax revenue by country and by main tax categories in 2018 (% of GDP)

(¹) The negative amounts represent capital transfers to the relevant sectors, relating to taxes and social contributions assessed but unlikely to be collected (D.995).

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_taxag)

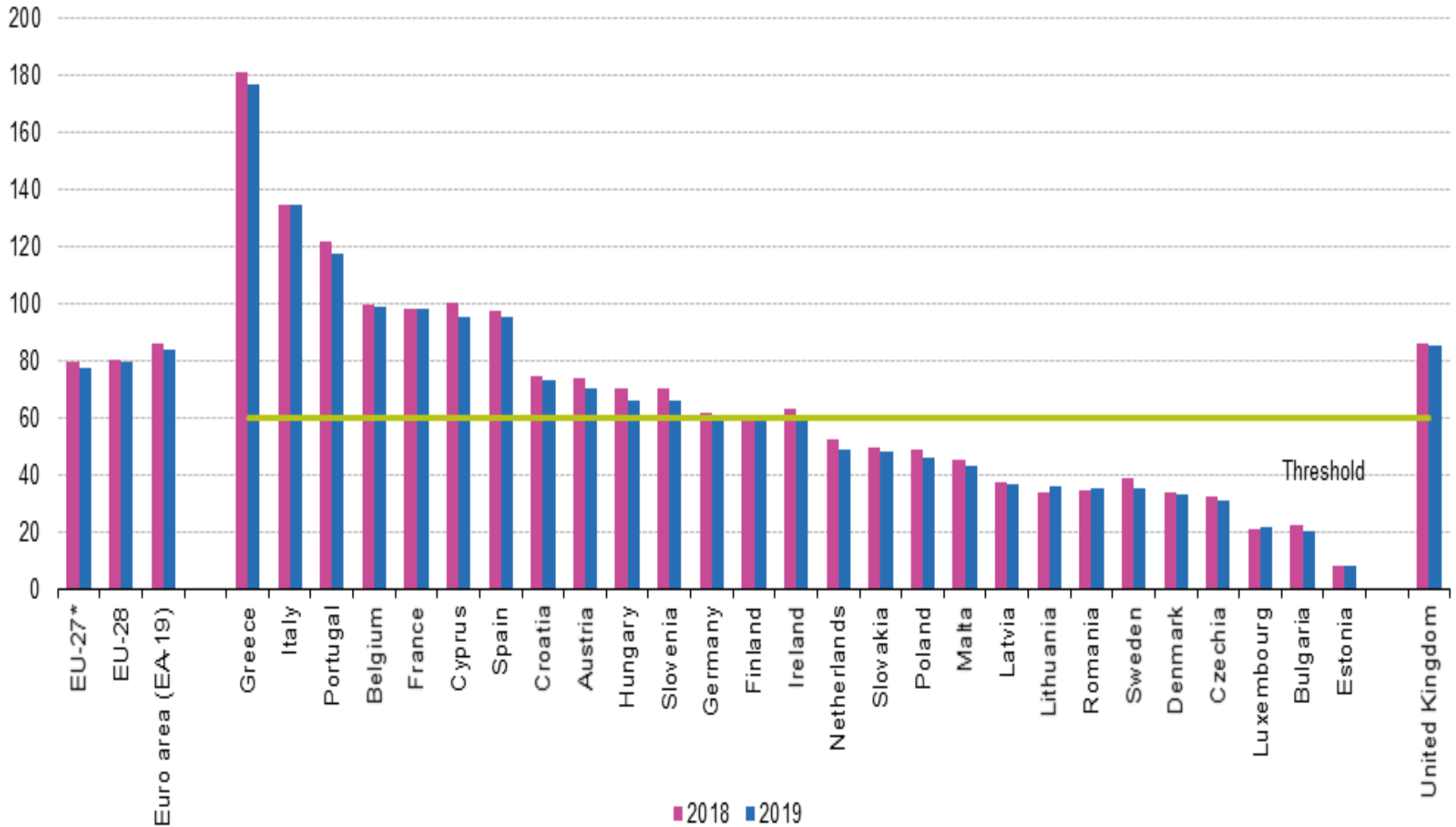
Overall tax-to-GDP ratio in the EU and the euro area, 2002-2017

- https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/taxation-trends-eu-union_en

General government debt, 2018 and 2019 (1)

(General government consolidated gross debt, % of GDP)

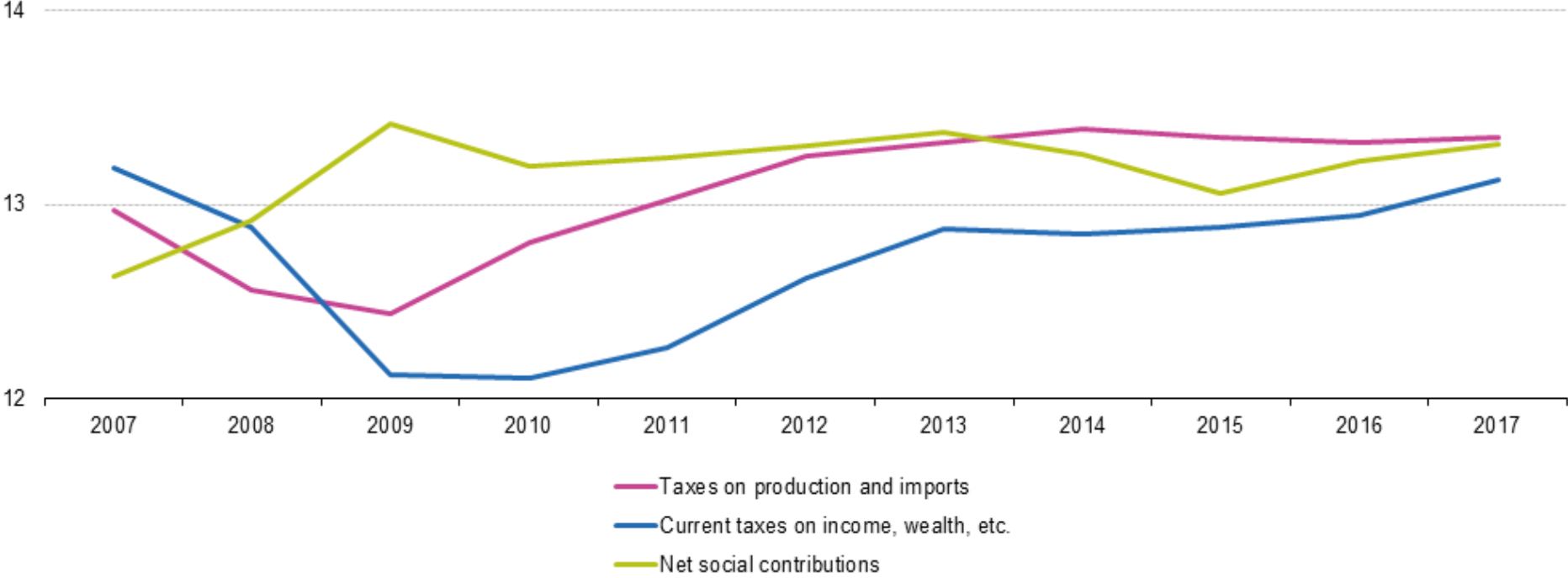
* from 1 February 2020

(1) Data extracted on 22.04.2020.

Source: Eurostat (gov_10dd_edpt1)

- In the EU-27, the government debt-to-GDP ratio declined from 79.6 % at the end of 2018 to 77.8 % at the end of 2019.
- At the end of 2019, the government debt-to-GDP ratio ranged from **8.4 % in Estonia to 176.6 % in Greece.**
- The EU-27's government deficit-to-GDP ratio increased from -0.4 % in 2018 to -0.6 % in 2019, 2018 was the lowest deficit in the available time series.

Main categories of taxes and social contributions, EU-28, 2007–2017 (¹)

(¹) Data extracted on 22.10.2018. Note that the y-axis is cut.
 Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Klasifikacija zemalja po visini javne potrošnje

- Zemlje sa vrlo visokom javnom potrošnjom preko 45% BDP – Švedska, Danska, Finska, Belgija, Francuska i Austrija
- Zemlje visoke javne potrošnje (40-45%) – Italija, Luksemburg, Njemačka, Slovenija
- Zemlje umjerene javne potrošnje (35-40% BDP) – Češka, Estonija, Grčka, Holandija, Kipar, Mađarska, Malta, Poljska, Portugal, Španija i Velika Britanija.
- Zemlje niske državne potrošnje (oko 30% BDP) – Irska, Letonija, Litvanija i Slovačka

UKUPNO PORESKO OPTEREĆENJE

- Ukupno poresko opterećenje je ključni indikator odnosa javne i privatne potrošnje.
- Ukupno poresko opterećenje u zemljama Unije je najviše u svijetu.
- Ono se u EU27 u proseku za period od 1995. do 2005. godine kretalo između 27,8% od BDP u Rumuniji i 29,5% BDP na Malti do 49,0% u Danskoj i 52,2% u Švedskoj.
- Prosječno poresko opterećenje u EU je za 13pp više od SAD, Japana.
- Visoki porezi su udar na konkurentnost Unije.
- Nove članice u proseku imaju za oko 12pp niže poreze od starih.
- Razlike u visini poreza stvaraju podsticaj za poresku konkurenciju.

FEDERALNI I DRUGI IZDACI

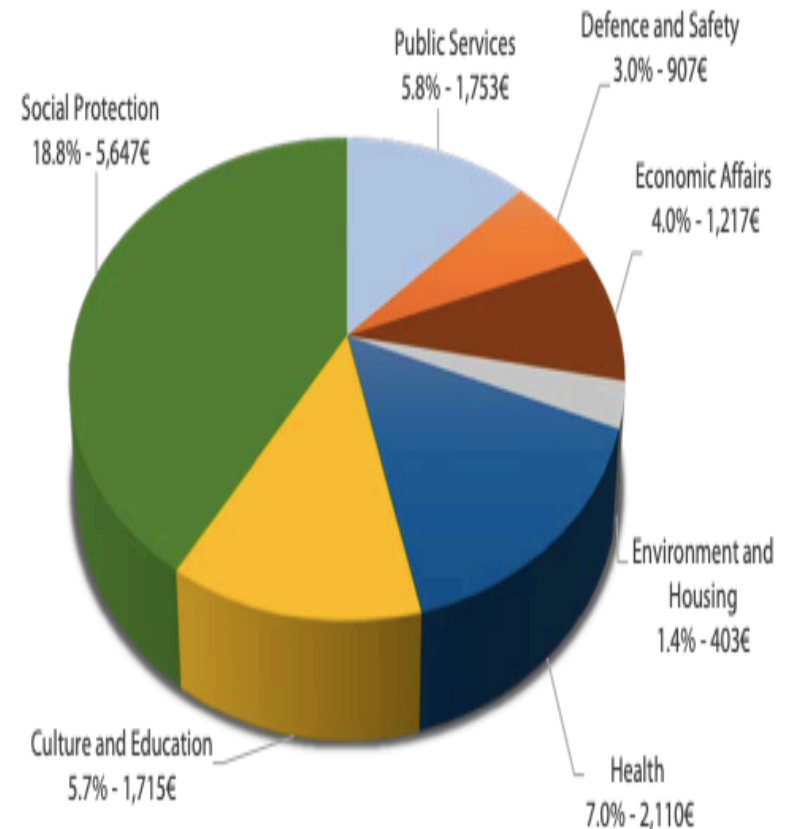
- U javnim finansijama su primjetni veći izdaci nego ranije za niveoe vlasti niže od centralnog, dakle za federalne jedinice, regione i opštine.
- Rast lokalnih izdataka 1995-2005. iznosio je 17% i sada se ukupni lokalni izdaci za EU27 kreću na nivou od 4,1% od BDP Unije.
- Na nivou EU27, čak 59% poreskih prihoda uzima centralna vlada, 29% socijalno osiguranje, 11% lokalne vlasti i oko 1% ide u Brisel.
- Velike su razlike u potrošnji na lokalnom nivou: Danska 33%, Švedska 32%, Španija 31%, Nemačka i Belgija po 29% imaju najmanja izdvajana za centralni nivo, a najviša za niveoe vlasti niže od centralnog, dok Grčka i Kipar izdvajaju samo 1% ukupnih poreskih prihoda za lokalni nivo.

LOKALNA POTROŠNJA

- U teoriji finansija lokalne samouprave se smatra da je potrošnja na lokalnom nivou do 5% ukupnih državnih izdataka vrlo mala, 5-10% mala, 10-15% srednja, 15-20% visoka i preko 20% vrlo visoka.
- U grupu vrlo male potrošnje spadaju Belgija, Irska, Grčka, Kipar, Holandija i Britanija. U grupu male lokalne potrošnje spadaju Bugarska, Luksemburg, Mađarska, Nemačka, Portugal, Slovačka, Slovenija i Španija.
- Srednju potrošnju imaju Austrija, Češka, Estonija, Francuska, Italija i Poljska.
- Veliku potrošnju na lokalnom nivou imaju Letonija, Litvanija i Rumunija, a vrlo veliku Danska, Finska i Švedska.

- In the EU, the share of GDP devoted by Member States governments to the provision of public goods varies greatly, as does its composition. In 2017, **the average public finance expenditures per EU citizen amounted to 13,750€.** For a citizen living in the Euro area, the amount was **15,465€.**
- Graph 1 shows the average composition of public expenditures in the EU for key social and economic-related category in 2017 and displays the corresponding amount of expenditure pro-capita. The highest amount was devoted to **Social protection, with 5,647€ per citizen,** followed by **Health, amounting to 2,110€ pro-capita.**

Graph 1: EU average composition of public expenditures as % of GDP and expenditure per capita 2017

Source: Eurostat. For representation purposes, some categories are merged.

Annex 1: Breakdown of cross-country expenditures per COFOG, 2008-2017

Function	Public Services		Defence		Safety		Economic Affairs		Environment		Housing		Health		Culture		Education		Social Protection	
	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017
Belgium	8,7	7,2	1,1	0,8	1,8	1,7	6,1	6,3	0,8	0,9	0,4	0,3	7,2	7,7	1,2	1,3	5,7	6,3	17,4	19,6
Germany	6,4	5,6	1,0	1,0	1,5	1,5	3,6	3,1	0,5	0,6	0,7	0,4	6,4	7,1	0,8	1,0	3,9	4,1	18,6	19,4
Estonia	3,2	3,9	1,7	2,0	2,7	1,9	4,9	4,3	1,0	0,7	0,6	0,4	5,1	5,0	2,3	2,1	6,7	5,8	11,5	13,0
Ireland	3,8	3,4	0,4	0,3	1,7	1,0	5,2	2,3	1,1	0,4	1,6	0,5	6,9	5,1	0,8	0,5	4,7	3,3	15,5	9,5
Greece	11,4	8,3	3,0	2,5	1,6	2,1	5,7	3,6	0,9	1,3	0,3	0,2	6,5	5,2	0,7	0,7	3,8	3,9	17,0	19,4
Spain	5,1	5,6	1,0	0,9	2,0	1,8	5,4	3,8	1,0	0,9	1,1	0,4	6,0	6,0	1,6	1,1	4,2	4,0	13,8	16,6
France	7,3	6,0	1,7	1,8	1,5	1,6	4,5	5,9	0,9	0,9	1,2	1,0	7,4	8,0	1,4	1,4	5,4	5,4	21,8	24,3
Italy	8,9	8,2	1,3	1,3	1,8	1,8	4,0	3,6	0,8	0,9	0,7	0,6	7,0	6,8	0,8	0,8	4,4	3,8	18,1	20,9
Cyprus	8,4	7,3	1,6	2,0	1,9	1,7	3,5	2,4	0,3	0,3	2,4	1,6	2,7	2,6	1,2	0,9	6,3	5,7	10,2	13,1
Latvia	3,8	4,1	1,5	1,7	2,2	2,3	6,7	5,5	0,8	0,6	1,2	1,1	4,3	3,5	1,8	1,7	6,3	5,8	9,1	11,7
Lithuania	4,0	3,5	1,4	1,7	1,9	1,5	4,6	2,8	0,8	0,4	0,4	0,4	5,6	5,7	1,1	1,1	6,1	4,9	12,1	11,2
Luxembourg	4,9	4,9	0,3	0,5	0,9	1,1	4,5	5,7	1,1	1,0	0,7	0,6	4,4	4,9	1,2	1,3	4,8	4,7	16,8	18,4
Malta	7,3	5,7	0,6	0,5	1,4	1,1	6,7	4,5	1,5	0,9	0,7	0,2	5,3	5,4	0,6	1,1	5,2	4,9	13,3	11,3
Netherlands	5,7	4,3	1,2	1,1	1,8	1,9	4,3	3,8	1,5	1,4	0,5	0,3	6,6	7,6	1,4	1,2	5,2	5,1	14,7	15,0
Austria	7,2	6,1	0,9	0,6	1,3	1,4	6,3	5,7	0,5	0,4	0,4	0,3	7,5	8,2	1,3	1,2	4,8	4,8	19,6	20,5
Portugal	6,4	7,6	1,3	0,9	1,8	1,7	4,6	5,2	0,6	0,6	0,9	0,5	7,2	6,0	1,1	0,8	6,4	4,9	15,1	17,4
Slovenia	5,2	5,9	1,4	0,9	1,7	1,6	4,7	4,3	0,8	0,5	0,8	0,5	6,1	6,6	1,6	1,4	6,1	5,4	15,5	16,2
Slovakia	4,4	5,6	0,8	1,0	1,9	2,1	4,8	4,1	0,8	0,7	0,6	0,5	6,7	7,1	0,9	0,8	3,5	3,8	12,6	14,5
Finland	7,0	7,9	1,4	1,3	1,2	1,1	4,6	4,3	0,3	0,2	0,4	0,3	7,0	7,1	1,1	1,5	5,8	5,7	19,4	24,9
EA	7,0	6,1	1,3	1,2	1,7	1,7	4,4	4,2	0,8	0,8	0,8	0,6	6,8	7,1	1,1	1,1	4,6	4,5	18,1	19,8
Bulgaria	5,0	3,2	1,2	1,1	2,7	2,5	6,3	4,0	0,7	0,7	1,5	1,6	4,4	4,9	0,8	1,0	4,0	3,6	10,7	12,5
Czechia	4,3	3,9	1,0	0,8	1,9	1,8	6,7	5,7	0,9	0,8	0,9	0,6	6,9	7,5	1,4	1,3	4,7	4,6	11,9	12,0
Denmark	7,1	6,2	1,4	1,2	1,0	0,9	2,8	3,3	0,5	0,4	0,4	0,2	7,9	8,4	1,8	1,7	6,1	6,5	21,6	22,4
Poland	5,3	4,4	1,9	1,7	2,4	2,1	5,6	4,7	0,7	0,4	1,1	0,6	5,0	4,7	1,3	1,2	5,6	4,9	15,5	16,4
Sweden	7,8	6,7	1,5	1,2	1,3	1,3	4,2	4,1	0,3	0,3	0,7	0,8	6,6	6,9	1,1	1,1	6,4	6,8	20,1	20,2
UK	4,3	4,7	2,4	1,9	2,3	1,8	4,9	3,1	0,9	0,7	1,2	0,7	6,9	7,4	0,9	0,6	5,8	4,6	14,9	15,8
Croatia	6,8	7,6	1,5	1,1	2,2	2,2	8,1	5,4	0,6	0,6	1,1	0,9	6,0	6,3	1,0	1,8	4,6	4,7	13,4	14,3
Hungary	9,3	8,0	1,0	1,0	2,0	2,4	5,6	7,1	0,6	0,4	0,9	0,8	4,9	4,8	1,5	3,5	5,3	5,1	17,4	14,0
Romania	4,6	4,2	1,4	1,8	2,1	2,0	7,8	4,4	0,5	0,5	1,3	0,9	3,6	4,3	1,1	1,0	4,3	2,8	11,0	11,7
Non EA	6,1	5,4	1,5	1,3	2,0	1,9	5,8	4,6	0,6	0,5	1,0	0,8	5,8	6,1	1,2	1,5	5,2	4,8	15,2	15,5
EU	6,5	5,8	1,5	1,3	1,8	1,7	4,6	4,0	0,8	0,8	0,9	0,6	6,7	7,0	1,1	1,1	4,9	4,6	17,4	18,8

- **Why are there different VAT rates in the EU?**

European acts in the field of taxation have to be adopted by unanimity. The current provisions on VAT rates are thus the result of different compromises agreed by all the EU Ministers of Finance.

- The [VAT Directive](#) sets the framework for the VAT rates in the EU, but it gives national governments freedom to set the **number and level of rates** they choose, subject only to **2 basic rules**:
- **Rule 1:** The **standard rate** for all goods and services
- **Rule 2:** An EU country can opt to apply one or two **reduced rates** but **only** to goods or services listed in the VAT Directive

Standard VAT rate

- This is the rate that EU countries have to apply to **all non-exempt goods and services** (*Article 96 [VAT Directive](#)*).
- It must be **no less than 15%**, but there is **no maximum** (*Article 97 [VAT Directive](#)*).
- This rule is in force until 31 December 2015 (see [Directive 2010/88/EU](#) Search for available translations of the preceding link•••).

Reduced rates of VAT

- EU countries have also the option to apply one or two reduced rates (*Article 98(1) [VAT Directive](#)*) which:
- may be applied to goods or services listed in **Annex III** of the VAT Directive but not to electronically supplied services (*Article 98(2) [VAT Directive](#)*)
- must be **no less than 5%** (*Article 99 [VAT Directive](#)*)

- **Exceptions to the rules – "special rates" of VAT**

- "Special rates" refers to the multiple exceptions to the basic rules. Largely for historical reasons and under certain conditions, many EU countries (in some instances, most of them) have been allowed to depart from these rules for a transitional period, with the objective to allow for the gradual alignment of national laws with the VAT Directive, pending the definitive adoption of agreed VAT arrangements by all EU countries.
- This enables them to keep "special rates" - reduced rates under 5% (including zero rates) and reduced rates for goods and services other than those listed in the directive (*Articles 102-128 [VAT Directive](#)*).

PDV (2002)

Austrija	20	Irska	21
Belgija	21	Luksemburg	15
Danska	25	Njemačka	16
Finska	22	Portugal	17
Francuska	19,6	Španija	16
Grčka	18	Švedska	25
Holandija	19	V.Britanija	17,5
Italija	20	EU 15	19,47

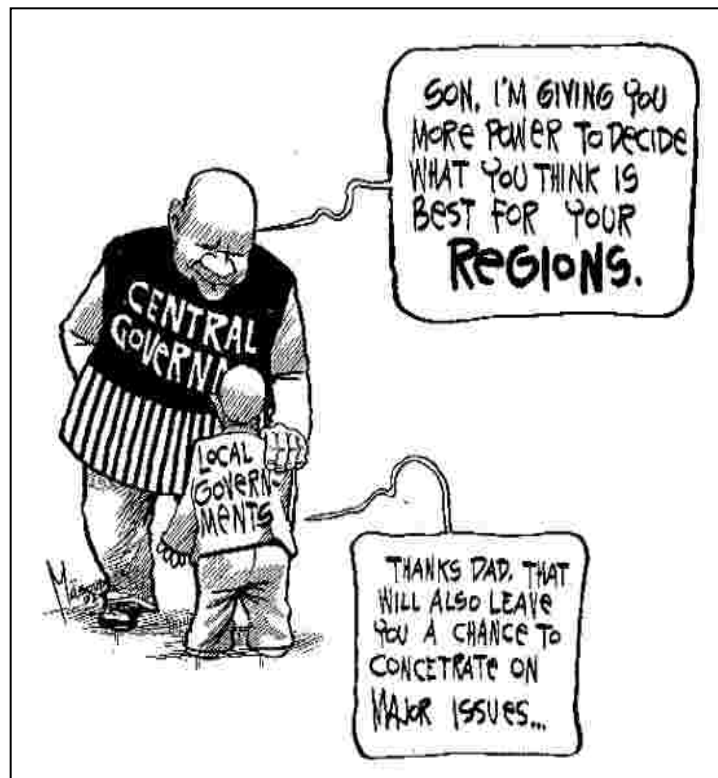
PDV 2011

Madjarska 27 %

	ZEMLJA	PDV/2011
1	Belgium	21.0
2	Bulgaria	20.0
3	Czech Republic	20.0
4	Denmark	25.0
5	Germany	19.0
6	Estonia	20.0
7	Ireland	21.0
8	Greece	23.0
9	Spain	18.0
10	France	19.6
11	Italy	20.0
12	Cyprus	15.0
13	Latvia	22.0
14	Lithuania	21.0
15	Luxembourg	15.0
16	Hungary	25.0
17	Malta	18.0
18	Netherlands	19.0
19	Austria	20.0
20	Poland	23.0
21	Portugal	23.0
22	Romania	24.0
23	Slovenia	20.0
24	Slovakia	20.0
25	Finland	23.0
26	Sweden	25.0
27	United Kingdom	20.0
	EU27-prosjek	20.7

Poreske stope, 2019.

Member States	Code	Super-reduced Rate	Reduced Rate	Standard Rate	Parking Rate
Belgium	BE	-	6 / 12	21	12
Bulgaria	BG	-	9	20	-
Czech Republic	CZ	-	10 / 15	21	-
Denmark	DK	-	-	25	-
Germany	DE	-	7	19	-
Estonia	EE	-	9	20	-
Ireland	IE	4.8	9 / 13.5	23	13.5
Greece	EL	-	6 / 13	24	-
Spain	ES	4	10	21	-
France	FR	2.1	5.5 / 10	20	-
Croatia	HR	-	5 / 13	25	-
Italy	IT	4	5 / 10	22	-
Cyprus	CY	-	5 / 9	19	-
Latvia	LV	-	5 / 12	21	-
Lithuania	LT	-	5 / 9	21	-
Luxembourg	LU	3	8	17	14
Hungary	HU	-	5 / 18	27	-
Malta	MT	-	5 / 7	18	-
Netherlands	NL	-	9	21	-
Austria	AT	-	10 / 13	20	13
Poland	PL	-	5 / 8	23	-
Portugal	PT	-	6 / 13	23	13
Romania	RO	-	5 / 9	19	-
Slovenia	SI	-	9.5	22	-
Slovakia	SK	-	10	20	-
Finland	FI	-	10 / 14	24	-
Sweden	SE	-	6 / 12	25	-
United Kingdom	UK	-	5	20	-

- **Porez na profit /korporativni porez/** - od 27,5% u Portugalu do 38,3% u Njemačkoj, prosjek 31,4%
- 2016. efektivna prosjecna stopa poreza na dobit: od 38.4% u FR, do 9% u Bugarskoj.
- **Porez na dohodak pojedinca (fizičkih lica)**- prosjek najviše stope u EU 15 je 43,7%, i ima do 6 razreda (raspon maksimalne stope je od 55% u Belgiji do 25% u Švedskoj)
- **Akcizni porezi** – duvan, nafta, alkohol, ali i pivo i vino (so, začini, šibice, kafa, šećer...), najveća odstupanja od prosjeka EU
- **Ekološki porezi** – u 2002.g. Dostigli 6,5% poreskog opterećenja u EU 15 i oko 2,7% BDP. **2015.**, prihodi su dostigli u prosjeku 2,4% BDP i oko 4,1% u HR, zemlji sa najvisim prihodom/BDP.
- **Socijalni transferi** – čvrsto u rukama država članica

EUROPEAN COUNCIL-Brussels, 9 December 2011

- ...ekonomske reforme moraju izgraditi povjerenje u snagu evropske ekonomije...
- Moraju se nastaviti naponi na strukturnim reformama i fiskalnoj konsolidaciji kako bi postavili temelje za povratak održivom rastu i na taj način poboljšali povjerenje u kratkom roku.
- ...Posebnu pažnju treba posvetiti kako poreska politika može podržati koordinaciju ekonomskih politika i doprinijeti fiskalnoj konsolidaciji i rastu...
- Postigli su dogovor o obavezujućem pooštavanju budžetske discipline, ali taj dogovor nije prihvaćen na nivou cijele EU, prije svega zbog protivljenja Velike Britanije.
- Dogovor predviđa uvođenje "zlatnog budžetskog pravila", odnosno unošenje ograničenja deficita u ustave članica, kao i praktično automatsku primenu kazni u slučaju prekoračenja ograničenja deficita od 3% BDP predviđenog Paktom za stabilnost i rast EU. Kao i dug od 60%BDP.
- Do sada su samo Njemačka i Španija uvele "zlatno budžetsko pravilo", a u Njemačkoj strukturni deficit ne smije da premasi 0,35% BDP do 2016.

.....

- Prema dogovoru na koji su pristale 23 zemlje EU, one će morati zakonski da se obavežu da će godišnji strukturni deficit držati ispod 0,5% BDP, a ESP će obezbjediti da se sve države pridržavaju sporazuma.
- Strukturni deficit je deficit koji zemlja ima pod pretpostavkom da privreda radi punim kapacitetom.
- Kada neka od članica u deficitu probije ograničenje od 3% BDP, automatski će snositi posledice, osim ako se tome ne usprotivi kvalifikovana većina članica.
- Sada će biti teže da neka zemlja spriječi da druga članica bude kažnjena zbog kršenja pravila o dugu i deficitu.
- U prošlosti su neke vlade često štatile članice-partnere od sankcija.
- Sada sve države moraju svojim partnerima unapred da kažu koliko planiraju da se zaduže kroz prodaju obveznica.

• • •

- Dogovor je prihvatilo 17 zemalja EU koje koriste euro
- Danska, Letonija, Litvanija, Poljska, Rumunija i Bugarska, koje bi eventualno mogle da uvedu zajedničku valutu,
- dok su Švedska, Mađarska i Češka ostavile mogućnost da potpišu sporazum u nekom trenutku.
- Velika Britanija je kategorično odbila sporazum

- Novi fond euro zone, Mehanizam za stabilnost (ESM), zameniće postojeći Evropski fond za finansijsku stabilnost (EFSF) godinu dana prije nego što je planirano - u julu 2012.
- Odlučivanje u vezi sa novim mehanizom biće pojednostavljeno u vanrednim situacijama
- Nisu dogovorena ni veća ovlašćenja Evropske komisije u fiskalnoj politici članica koje ne poštuju pravila, kako su zahtevali predsjednik Evropskog saveta Herman van Rompej i neke države.
- Iako je predloženo veće uključivanje EU u pripremu nacionalnih budžeta, ostalo je da se to riješenje što prije razmotre vlade članica. Predloženo je da, ako Komisija utvrdi da je ograničenje u velikoj meri prekršeno, naloži da se nacrt budžeta revidira.

2. PORESKI SISTEM U CRNOJ GORI

Poreske stope u Crnoj Gori 2020

- **POREZ NA DOHODAK FIZIČKIH LICA 9%**

- stopa poreza na lična primanja iznosi 9%;

- stopa poreza na prihoda od kapitala iznosi 9%, izuzev stope poreza na prihod od kamate koje se isplaćuju nerezidentu koja iznosi 5%;

- povremena samostalna djelatnost (ugovor o djelu, autorski honorar i dr.) po stopi od 9%;

Porez na kapitalne dobitke plaća se od 1. januara 2011. godine

- **POREZ NA DOBIT PRAVNIH LICA 9%**

- **poresko oslobođenje?** novosnovano pravno lice u privredno nedovoljno razvijenim opštinama, koje obavlja proizvodnu djelatnost, u prve tri godine od početka obavljanja djelatnosti.

- **POREZ NA DODATU VRIJEDNOST 21%, 7%- mlijeko, hljeb, ulje, mast, šećer, knjige, voda za piće, neki lijekovi, štampa, javni prvoz; 0%- lijekovi** (opsti porez na potrošnju, obračunava se u svim fazama prometa, na onu vrijednost koja je dodata od strane tog poreskog obveznika, tj. na razliku vrijednosti outputa i inputa)

- **AKCIZE** (alkohol, duvan, mineralna ulja I derivati)

POREZ NA IMOVINU (NEPOKRETNOSTI)

- osnovica- tržišna vrijednost,
- kriterijumi – namjena, velicina, lokacija, kvalitet...
- poreska stopa je proporcionalna od 0.10% do 1% i mogu biti utvrđene prema vrstama nepokretnosti i u zavisnosti da li je to nepokretnost gdje se zivi ili vlasnik ima više nepokretnosti (porez na drugi stan veci je 100% u 2011 u odnosu na 2010 godinu);
- poreska olaksica – broj clanova domacinstva,
- akontativno plaćanje poreza na prihode od imovine i imovinskih prava po stopi od 9%;
- Primjer poreske politike – Opština Herceg Novi predviđa da građani koji imaju prebivalište u ovoj opštini imaju prava na olakšice za plaćanje poreza i poreska stopa iznosi 0,23%, dok nerezidenti nemaju pravo na olakšice i plaćaju porez po stopi od 0,50%.
- Jedinica lokalne samouprave može utvrditi višu poresku stopu za: poresku stopu za:
 - 1) poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje,
 - 2) sekundarni stambeni objekat, odnosno stan (nije prebivalište vlasnika)
 - 3) objekat koji je izgrađen suprotno zakonu
 - 4) ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritnog turističkog lokaliteta a na osnovu akta Vlade o utvrđivanju prioritnog turističkog lokaliteta
 - 5) građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskom dokumentacijom (mogu graditi građevinski objekti, a na kojim nije izgrađen građevinski objekat ili nije pokrenut postupak za dobijanje građevinske dozvole)
- **POREZ NA PROMET NEPOKRETNOSTI 3%** od trzisne vrijednosti
- u trenutku sticanja

PDV u Sloveniji

- Uveden 1999. godine
- Primjenjuju se dvije stope – standardna 22% a snižena 9.5%
- Obračunava se i plaća na isporuku robe i obavljanje usluge koje poreski obveznik izvrši u okviru obavljanja svoje djelatnosti na području Slovenije, kao i na uvoz robe. Od 01. maja 2004. godine u slovenački PDV preuzete su sve odredbe šeste direktive
- Prihodi u ukupnim državnim prihodima kreću se od 36% do 38% i relativno su stabilni

PDV u BiH

- Primjena je počela 01.januara 2006. godine
- Jedinstvena poreska stopa od 17%
- Poreski obveznici su sva zakonom definisana lica koja vrše svoju djelatnost na teritoriji BiH

PDV u Hrvatskoj

- Primjena počela 01. januara 1998. godine
- Prilikom uvođenja se primjenjivala samo jedna stopa od 22%, a kasnije se uvodi i nulta stopa, a od 01.01.2006. uvedena je povlašćena stopa od 10%.
- Trenutno, opsta stopa 25%, snizene 5%/13%.
- Obveznici PDV-a su:
 - Privrednici koji isporučuju dobra i usluge
 - Uvoznici kada uvoze dobra
 - Izvoznici koji nijesu izvezli proizvode po određenim propisima
 - Fizička lica čija je godišnja isporuka već aod 85 000 kuna
- Učešće u ukupnim prihodima kreće se od 33% do 38%

PDV u Makedoniji

- Primjena počela od 01. aprila 2000. godine
- Obveznik je lice koje stalno ili povremeno obavlja djelatnost nezavisno od rezultata te poslovne aktivnosti
- Svako lice koje obavlja isporuku dobara i usluga sa ukupnim prometom u prethodnoj godini većim od 1.3 miliona denara je poreski obveznik
- Standardna poreska stopa iznosi 18% a snižena 5%
- Učešće prihoda u porezu na dodatu vrijednost sa početnih 7,2% povećalo se na relativno stabilnih 38% u ukupnim prihodima

PDV u Srbiji

- Srbija je jedna od dvije zemlje koja je posljednja uvela PDV i primjena je počela 01. januara 2005. godine
- Predmet oporezivanja su isporuke dobara i pružanje usluga koje obveznik vrši uz naknadu Republici, kao i uvoz dobara
- Opšta poreska stopa je 20% a snižena 10%, a postoji i nulta poreska stopa
- Učešće u ukupnim poreskim prihodima je oko 25%

3. Koordinacija ekonomskih politika

Koordinacija ekonomskih politika u EU

- Još je Ugovor iz Maastrichta (1992) uveo koordinaciju ekonomskih politika kroz izradu načelnih smjernica za vođenje ekonomske politike - *Broad Economic Policy Guidelines*, preko kojih se mogao steći uvid u mehanizam vođenja ekonomskih politika u državama članicama
- početak procesa kreiranja nadnacionalnog nivoa u ovoj oblasti, odnosno formalna podloga za koordinaciju ekonomskih politika.

- Najosjetljiviji oblik koordinacije je u:
 - zoni **fiskalne politike** (limit budžetskog deficita, nivo javnog duga),
 - **strukturnih politika** koje imaju direktni uticaj na zajedničko tržište Unije.
- Istovremeno, **evropska ekonomska i monetarna unija** (EMU) počela je fazno sa uvođenjem mehanizma koordinacije svojih politika u posebnom formatu, (Direktorata za ekonomiju i finansije, kao i ECB)
- **Paktom za stabilnost i rast**, koji je usvojen 1997, a stupio je na snagu 1999. godine je po prvi put uveden i **mehanizam fiskalnog nadzora** i kazna za eventualne prekršioce za prekomjerni budžetski deficit, ali koja nije bila automatska, te je njena primjena ostala u zoni političke odluke. , koja do Lisabonskog ugovora i svjetske finansijske krize nikada nije primjenjivana.

- **Koordinaciju ekonomskih politika „operativno“ vodi Komisija** preko svojih direktorata, uz jasno definisane nadležnosti koje joj daju ugovori i obavezu izvještavanja drugim institucijama, posebno EP, Savjetu i Evropskom savjetu.
- Centralno mjesto opšteg koordinacionog procesa zauzimaju **opšte smjernice za vođenje ekonomske politike** upućene nosiocima ekonomske politike na nacionalnim nivou, ali i svim zainteresovanim subjektima.
- Zemlje se navode da poštuju smjernice putem tzv. **otvorenog metoda koordinacije** (*open method of coordination*), koji se bazira na uspostavljanju kriterijuma (*benchmarking*) kako bi se zemlje mogle porediti i kako bi se na države koje ih ne sprovode mogao izvršiti meki (fini) pritisak (tzv. *peer pressure*), Kreiraju se za period od tri godine (uz godišnje ažuriranje) i traže da države članice usvoje svoje nacionalne programe reformi.

- **Specijalni proceduralni mehanizmi** uključuju:
- 1. Pakt za stabilnost i rast (fiskalna politika),
- 2. Kardifski proces-koji se odnosi na strukturne politike vezane za tržište roba i kapitala,
- 3. Luksemburški proces-koji se odnosi na tržište rada i
- 4. Kelnski proces-koji se odnosi na makroekonomski dijalog vezan za promovisanje odgovorne politike plata

Koordinacija ekonomskih politika u okviru EMU

NIVO	POLITIKA	INSTITUCIONALNI OBLIK	AKTERI	FORMAT KOORDINACIJE I PROCEDURE
JEDINSTVENA POLITIKA	Monetarna politika	ECB	ECB	Jedinstvena politika za Eurozonu
	Politika deviznog kursa	Koordinacija u Savjetu	Evropski savjet, ESB, Eurogrupa i EK	
	Tržišna politika	EK sprovodi	Države članice, EK, Evropski savjet	
ČVRSTA KOORDINACIJA	Budžetska politika (budžet)	Koordinacija na Savjetu Zajednički forum	Zemlje članice, EK, Evropski savjet, Eurogrupa	- Format: Ugovori, zajednički dogovorena pravila i ciljevi, razmjena informacija, <i>Peer view</i> (pregledi) - Procedura pretjeranog deficita Pakta Smjernice ekonomske politike
	Strukturalna politika (EU tržište)	Koordinacija na Savjetu	Zemlje članice, EK, Evropski savjet	Format: pravila, zajedničke odluke, direktive, <i>Peer review</i> (pregledi)
SLABA KOORDINACIJA	Kombinacija politika	Zajednički forum	ESB, EK, Evropski savjet, Eurogrupa	Dijalog, razmjena informacija
	Kvalitet javnih finansija	Koordinacija na Savjetu		Zajednički dogovoreni ciljevi, Smjernice ekonomske politike u Paktu za stabilnost i rast
	Politika dohodaka	Zajednički forum	Soc. partneri, EK, Evropski savjet, ESB	Dijalog, Razmjena informacija
	Politika tržišta rada (strukturne reforme)	Koordinacija na Savjetu	Države članice EK, Evropski savjet, Socijalni partneri	- Razmjena informacija, rasprave o najboljoj praksi, smjernice, <i>Peer review</i> - Procedure: Smjernice o zapošljavanju (Luksemburški proces) i Smjernice ekonomske politike
	Politika tržišta roba i kapitala (strukturne reforme)	Koordinacija na Savjetu	Države članice, EK, Evropski savjet	- Razmjena informacija, rasprave o najboljoj praksi, smjernice, <i>Peer review</i> - Procedure: Izveštaji o ek. reformama (Kardifski proces) i Smjernice ek. poli
	Vanjsko predstavljanje i komunikacija	Zajednički forum	ESB, Eurogrupa, EK	Format: Sporazum o međusobnom razumijevanju (samo komunikacija)

Podjela nadležnosti u vođenju politika između Evropske komisije i država

- **„Princip prenijetih nadležnosti“** garantuje da Unija **ne može** proširiti svoje nadležnosti na teret neke države, a da prije toga ne dobije saglasnost države koja je u pitanju.
- Potrebno je napomenuti da države članice **koordiniraju njihovu ekonomsku politiku i politiku zapošljavanja u okviru Unije**, a da se **zajedničkom spoljnom i bezbjednosnom politikom** upravlja upotrebom **specijalnog sistema**.
- **Standardna zakonodavna procedura** se primjenjuje u ovim oblastima.

Ugovor iz Lisabona 2010...

- Osnovni cilj ekonomije EU:
"izgradnja visoko konkurentne socijalno-tržišne privrede."

VRSTE NADLEŽNOSTI	POLITIKE NA KOJE SE ODOSE	
ISKLJUČIVA NADLEŽNOST EU (5 oblasti)	<ol style="list-style-type: none"> 1. carinska unija, 2. konkurencija, 3. monetarna politika (euro), 4. morski biološki resursi (dio ribolovne politike) 5. trgovina 	
PODIJELJENA NADLEŽNOST (11 oblasti)	<ol style="list-style-type: none"> 1. unutrašnje tržište, 2. socijalna politika, 3. kohezija, 4. poljoprivreda i ribolov, 5. životna sredina, 6. zaštita potrošača, 	<ol style="list-style-type: none"> 7. saobraćaj, 8. transevropske mreže, 9. energija, 10. sloboda, 11. pravda i bezbjednost, kao i opšti okvir zdravstvene politike
UNIJA I ČLANICE (3 oblasti)	<ol style="list-style-type: none"> 1. istraživanje i tehnološki razvoj, 2. kosmos, 3. humanitarna pomoć 	
ISKLJUČIVE NADLEŽNOSTI DRŽAVA, EU SAMO KROZ DOPUNSKE POLITIKE (7 oblasti)	<ol style="list-style-type: none"> 1. zaštita zdravlja, 2. industrija, 3. turizam, 4. obrazovanje i profesionalna obuka, 5. građanska zaštita, 6. administrativna saradnja 	

Evropska integracija: sektorska, vertikalna i horizontalna dimenzija

- a) nove oblasti politike djelimično se ili u potpunosti regulišu na nivou EU (sektorska integracija),
- b) nadležnosti se postepeno sve više dijele između država članica ili su delegirane na nezavisne supranacionalne institucije (vertikalna integracija) ili
- c) EU se širi teritorijalno prihvatajući nove države članice (horizontalna integracija)

Dimenzije evropske integracije

	SEKTORSKA INTEGRACIJA	VERTIKALNA INTEGRACIJA	HORIZONTALNA INTEGRACIJA
Šta se integriše?	Oblasti politika / sektori	Nadležnosti u procesu donošenja odluka	Teritorija, obuhvat i granice
Kakva je integracija?	Integracija novih oblasti politika /sektora	Prenos nadležnosti sa država članica	Proširenje teritorije vođeno evropskim Acquis-om
Obuhvat i smjer integracija	<i>“Broadening”</i>	<i>“Deepening”</i>	<i>“Widening”</i>
	Obuhvat integracije se povećava	Integracija “u dubinu”	Integracija “u širinu”

Smjernice ekonomske politike u Strategiji Evropa 2020

Tematski pristup:	Izveštavanje po zemljama:
<p>Cilj: postići ciljeve koji su usvojeni na nivou EU, kombinovanjem konkretnih aktivnosti na nivou EU i na nacionalnim nivoima.</p> <p>Pristup: strateška uloga sektorskih Savjeta za praćenje i provjeru postignutog napretka ka ostvarivanju definisanih ciljeva</p> <p>Instrumenti: izvještavanje država članica kroz usmjerene programe nacionalnih reformi, uključujući informacije o „uskim grlima” razvoja i napretku koji se ostvaruje na putu ka postizanju definisanih ciljeva, koje prate savjeti za vođenje politike sa nivoa Unije u formi preporuka shodno Smjernicama široke ekonomske politike (Čl. 121.2 UFEU) i Smjernicama za zapošljavanje (Čl. 148 UFEU).</p>	<p>Cilj: podrška državama članicama da implementiraju izlazne strategije povratka makroekonomske stabilnosti, identifikovanja „uskih grla” i vraćanje nacionalnih ekonomija na put održivog razvoja i javnih finansija.</p> <p>Pristup: unaprijeđena procjena ključnih makroekonomskih izazova sa kojima se suočavaju države članice, uzimajući u obzir preklapanja između država članica i oblasti relevantnih politika.</p> <p>Instrumenti: država članica izvještava preko svojih programa stabilnosti i konvergencije, čiji izvještaj prate odvojene ali istovremeno objavljene preporuke za fiskalnu politiku u Mišljenju programa za stabilnost i konvergenciju, kao i o makroekonomskim neravnotežama i „uskim grlima” razvoja, shodno Smjernicama široke ekonomske politike (Član 121.2 UFEU).</p>

EVROPA 2020: Integrisane smjernice ekonomske politike za rast konkurentnosti

Opšte smjernice ekonomskih politika	Smjernice za zapošljavanje
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbjedivanje kvaliteta i održivosti javnih finansija.2. Rješavanje makroekonomskih debalansa.3. Smanjivanje debalansa i disproporcija u Eurozoni.4. Podrška za istraživanje, razvoj i inovacije, i oslobađanje potencijala digitalne ekonomije.5. Poboljšanje efikasnosti resursa i smanjenje emisije gasova (efekat staklene bašte).6. Poboljšanje poslovnog i potrošačkog okruženja i modernizacija industrijske baze.	<ol style="list-style-type: none">1. Povećanje participacije – učešća na tržištu rada i smanjenje strukturne nezaposlenosti – (usljed raskoraka između ponude i potražnje).2. Razvijanje kvalifikovane radne snage odgovarajući na potrebe tržišta rada, unapeđenje kvaliteta posla i cjeloživotno učenje.3. Poboljšanje performansi sistema obrazovanja i obuke na svim nivoima i povećanje učešća u visokom obrazovanju.4. Promovisanje socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva.

Novo ekonomsko upravljanje u uslovima krize

- U cilju ostvarivanja osnovnih ciljeva Unije (mir, vrijednosti, blagostanje) „aktivnosti država članica i Unije podrazumijevaju **utvrđivanje ekonomske politike zasnovane na tijesnom usklađivanju ekonomskih politika država članica**, na unutrašnjem tržištu i na utvrđivanju zajedničkih ciljeva“.
- Istovremeno, ekonomska politika se vodi u skladu sa načelom otvorene tržišne ekonomije i modelom slobodne konkurencije (član 119 UFEU).
- Države članice smatraju svoje ekonomske politike pitanjem od **zajedničkog interesa i koordiniraju ih u okviru Savjeta**, uz poštovanje principa otvorene tržišne privrede sa slobodnom konkurencijom, favorizujući efikasnu alokaciju resursa i razvoj jedinstvenog tržišta u cjelini (član 120 UFEU).
- Koordinacija ekonomske politike odvija se na dva stuba: nadnacionalnom i nacionalnom.
- Osnaženo **ekonomsko upravljanje** (*Economic governance*) podrazumijeva jačanje postojećih pravila u pogledu budžetske discipline, usklađivanje s pravilima Pakta za stabilnost i rast, dublju koordinaciju u oblasti fiskalne politike, nadziranje makroekonomskih disbalansa i kretanje konkurentnosti, kao i procedure za krizno upravljanje Eurozonom.

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

1. Od januara 2011. godine osnovan je **Evropski odbor za sistemske rizike (ESRB)** za nadzor finansijskog sistema EU, kao i tri evropska tijela za nadzor tržišta, bankarskog sektora, kao i osiguravajućih kompanija i penzionih fondova.
 - ESRB može vršiti finansijski nadzor, prikupljati informacije o finansijskim sistemima, nadgledati upravljanje, analizirati sistemski rizik, i na bazi ukupnog nadzora, pripremati **upozorenja i preporuke** za mjere opreza (sastanci Borda ESRB održavaće se najmanje četiri puta godišnje).
2. **Osnivanje privremenih instrumenata za obezbjeđenje urgentne finansijske stabilnosti:** Instrumenta za evropsku finansijsku stabilnost (EFSF, *European Financial Stability Facility*) i Mehanizma za evropsku finansijsku stabilnost (EFSM, *European Financial Stability Mechanism*) koji će funkcionisati najkasnije do juna 2013. godine:

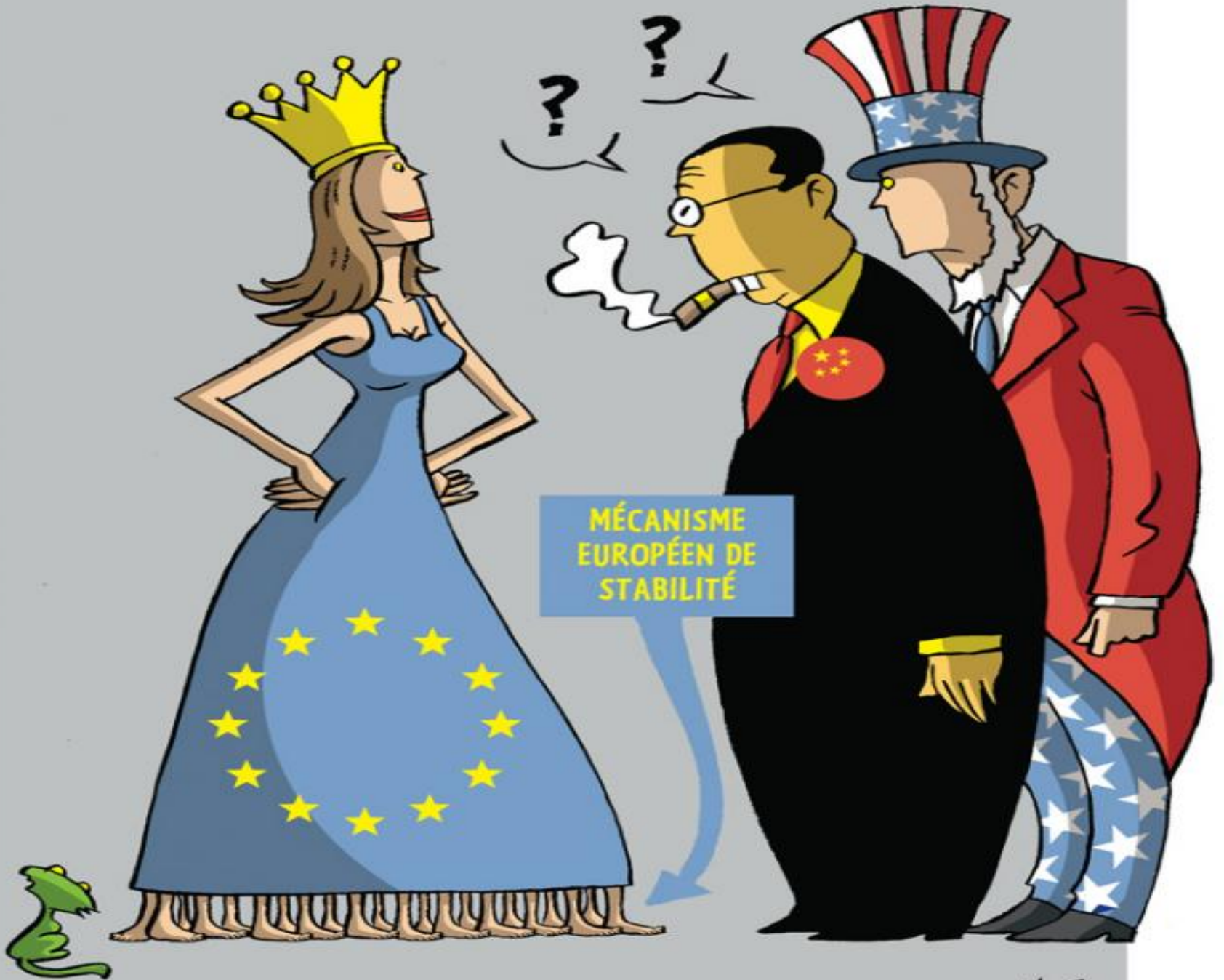
Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

Instrument za evropsku finansijsku stabilnost (The European Financial Stability Facility, EFSF)

- Da bi ostvario svoju misiju, EFSF emituje obveznice ili druge dužničke instrumente na tržištu kapitala, vrijednosti do 440 mlrd. €, za koje garantuju zemlje članice Eurozone (*lending capacity*)
- EFSF je registrovan kao kompanija sa sjedištem u Luksemburgu, u vlasništvu država članica Eurozone.
- Do 3. avgusta 2012. godine EFSF se kreditirao Grčku sa 144,5 mlrd. €, Irsku 17,7 mlrd € i Portugal sa 26 mlrd. €, što čini ukupno 192 mlrd. €.
- **Evropski mehanizam za stabilnost (eurozone's permanent bailout fund for struggling economies)** je zamijenio ovaj privremeni finansijski mehanizam.

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti
Mehanizam za evropsku finansijsku stabilnost (European Financial
Stability Mechanism, EFSM)

- U okviru EFSM, Komisija je ovlašćena da pozajmljuje ukupno do 60 mlrd. € na finansijskom tržištu (ili od međunarodnih finansijskih institucija) u ime Unije pod implicitnim garancijama EU budžeta (EU se pojavljuje kao zajmoprimac).
- Komisija dalje pozajmljuje sredstva državi članici, koja vraća glavnice i kamatu preko Komisije.
- Do septembra 2012. godine, EFSM je aktiviran za Irsku i Portugal (48 mlrd. €) u projektovanim tranšama za naredni trogodišnji period (za ove zemlje aktiviran je i EFSF, kao i IMF, nezavisno jedni od drugih, ali u koordinisanoj formi).
- EFSM je dio šire mreže, koja uključuje EFSF i aranžmane država članica Eurozone sa IMF-om

MÉCANISME
EUROPÉEN DE
STABILITÉ

VooT.

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

3. Osnivanje trajnog finansijskog instrumenta koji treba da zamijeni privremene instrumente:

Evropski mehanizam za stabilnost (ESM, *European Stability Mechanism*).

- Zajedno sa EFSF, tokom krize isplaceno je 250 mlrd. eura

	Zemlja		mlrd €	%
1	Njemačka	DE	190	27,1
2	Francuska	FR	142,7	20,4
3	Italija	IT	125,4	17,9
4	Španija	ES	83,3	11,9
5	Holandija	NL	40	5,7
6	Belgija	BE	24,3	3,5
7	Grčka	EL	19,7	2,8
8	Austrija	AT	19,5	2,8
9	Portugal	PT	17,6	2,5
10	Finska	FI	12,6	1,8
11	Irska	IR	11,1	1,6
12	Slovačka	SL	5,8	0,8
13	Slovenija	SI	3	0,4
14	Luksemburg	LU	1,8	0,3
15	Kipar	CY	1,4	0,2
16	Estonija	EE	1,3	0,2
17	Malta	MT	0,5	0,1
	Ukupno	zona	700	100

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

- **Programi finansijske podrške** (*Financial Assistance Programmes*) obezbijeđeni su kroz navedene mehanizme, uz saradnju sa IMF-om.
- Prvo za **Grčku**, maja 2010. godine, 110 mlrd. €, kada je grčka vlada usvojila nepopularan „Reformski paket štednje“
- zatim jula 2011. godine drugi paket mjera za sprečavanje bankrotstva i stabilizaciju Grčke od 109 mlrd. €, uz plan da privatni sektor obezbijedi dodatnih 49 mlrd. €, kroz otpis.
- Unija je riješila da svim sredstvima proba pomoći Grčku imajući u vidu da se grčki, kao i španski, irski, italijanski i portugalski dug uglavnom vezuju za njemačke, francuske i britanske komercijalne banke (dijelom i holandske).
- Drugim riječima, prezadužene EMU periferne zemlje „zarazile“ su i EMU centar, a pošto su veze između EMU zemalja tako finansijski isprepletene, ne smije se dozvoliti da kriza dalje urušava njihovu fiskalnu održivost. Potrebno je i preventivno i korektivno djelovati da se „zaraza“ više ne širi, što je za posljedicu imalo nagomilavanje problematičnih kredita

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

- Nakon prvog paketa za Grčku, uslijedila je finansijska podrška za **Irsku** (novembra 2010. godine 85 mlrd. €), a zatim za **Portugal** (marta 2011. godine 78 mlrd. €).
- Sljedeća zemlja koja je ušla u program finansijske podrške je **Španija**, koja je od EU zatražila pomoć (samo) za banke, a taj zahtjev je i prihvaćen na vanrednom (telefonskom) sastanku Eurogrupe 10. juna 2012. godine, bez uslovljavanja pomoći novim strogim mjerama štednje.
- U Španiji najavljuju nastavak mjera štednje koje su već započete, što će biti težak zadatak s obzirom na nezaposlenost i recesiju. Ipak, Vlada Španije je morala, 25. juna 2012. godine, zvanično da zatraži finansijsku pomoć od Eurogrupe.
- Nakon analize, finansijski koverat za Španiju procijenjen je na nivou od 100 mlrd. €. Početak će biti kroz EFSF mehanizam, a nastavak kroz ESM.
- Cilj je da se poboljša stanje u španskim bankama, koje su zapale u probleme zbog velike izloženosti sektoru nekretnina

Instrumenti nadzora i obezbjeđenja finansijske stabilnosti

- Pored uvođenja navedenih instrumenata finansijske podrške za konsolidaciju Eurozone, marta 2011. godine usvaja se dokument **Euro Plus Pact**
- od strane 17 članica Eurozone i šest država članica EU (Bugarska, Danska, Litvanija, Letonija, Poljska i Rumunija) kojim su se ove zemlje dodatno (dobrovoljno) obavezale da prate i usklađuju indikatore u oblasti konkurentnosti, politike zapošljavanja, održivih javnih finansija i finansijske stabilnosti, značajno prelazeći nivo koordinacije ekonomskih politika koji je dogovoren na nivou Unije.

Evropski semestar

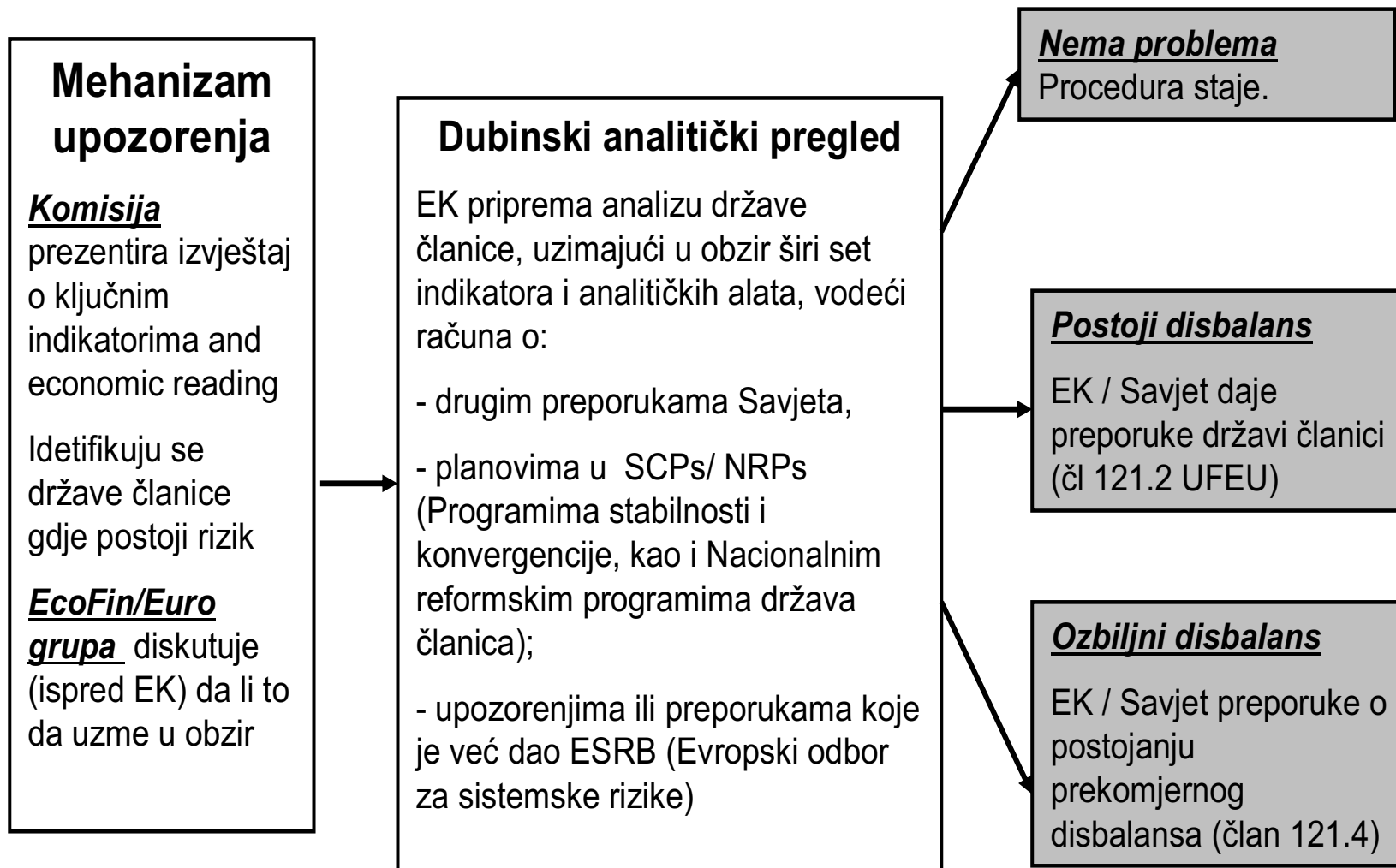
- **Evropski semestar** predstavlja sredstvo koordinacije makroekonomskih politika sa akcentom na fiskalnu politiku, što je snažan podsticaj daljoj ekonomskoj integraciji država članica, ali i zemalja kandidata za članstvo.
- prevođenje zajedničkih ciljeva u konkretne preporuke za svaku zemlju pojedinačno, koje je potvrdio Evropski savjet u junu 2011. godine, a Komisija pratila i o tome dalje izvještavala i pripremala preporuke, do kraja Evropskog semestra odnosno te kalendarske godine.
- Drugim riječima, novina je da se nacionalne ekonomske i fiskalne politike ocjenjuju prvo u EK, a tek zatim da se usvajaju u državama članicama, što u narednom periodu znatno smanjuje diskreciono pravo država članica u vođenju ekonomske politike.

**Političke smjernice za EU
i Eurozonu**

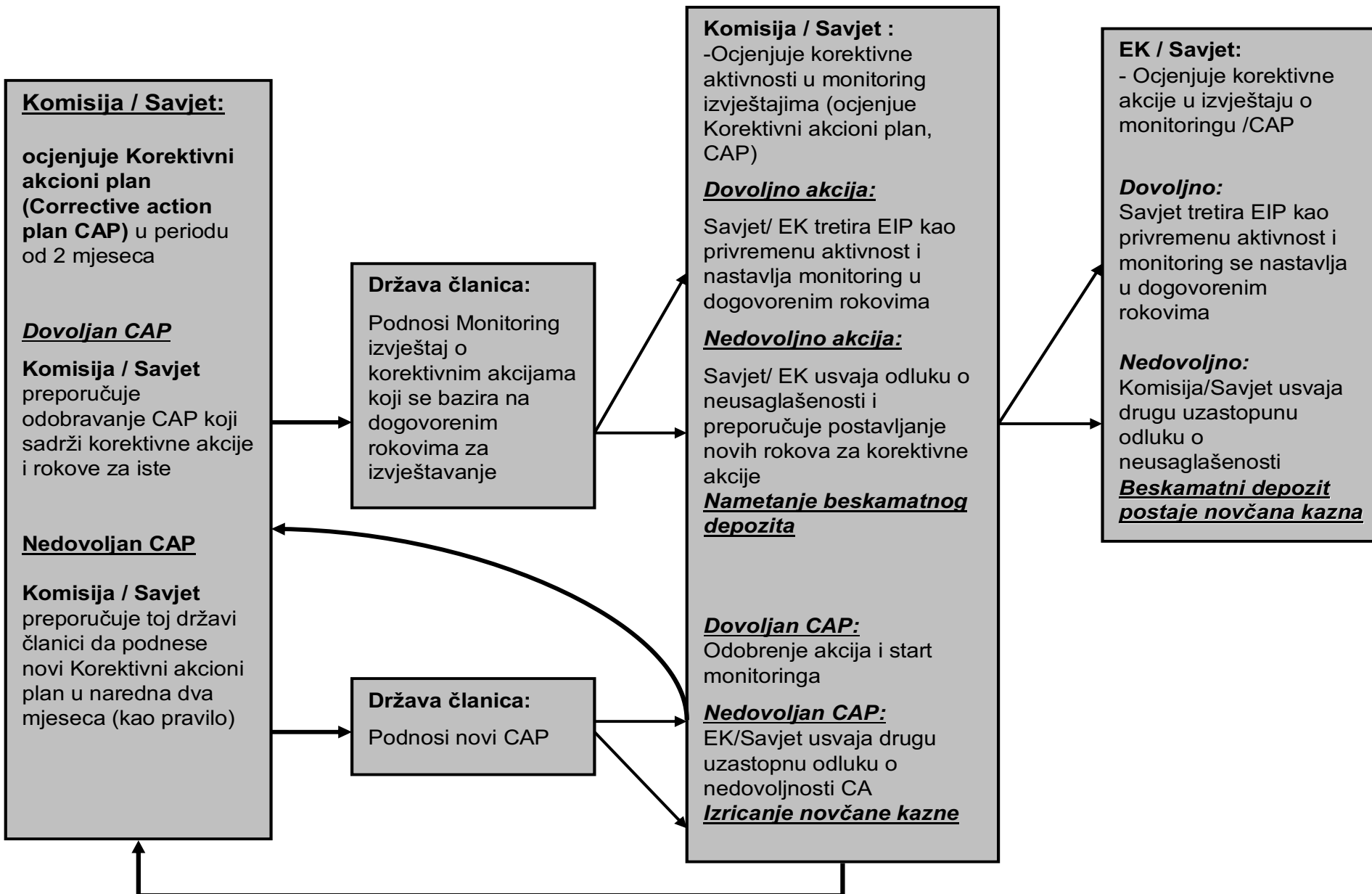
**Specifične preporuke za
države članice**

	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Jun	Jul	II polovina godine
EK	EK prezentira godišnji pregled rasta (AGS)				Ocjena svih <i>NRPs</i> i <i>CSPs</i>	Smjernice politike uključujući preporuke državama članicama na bazi ocjene		Tokom cijele godine: Peer review država članica (ocjena usklađenosti sa preporukama uključujući razmatranje mogućih daljih mjera za bolje sprovođenje preporuka, kao što su mjere u vezi sa Procedurom prekomjernog deficita i budžetskog disbalansa) Jesen: - Vlade država članica prezentiraju nacrt budžeta nacionalnim parlamentima - Praćenje realizacije preporuka na nacionalnom nivou - Donošenje odluka
Savjet	Vodi se debata o AGS Debate i orijentacije						Finalizacija i formalno usvajanje preporuka	
EP	Vodi se debata o AGS Debate i orijentacije							
Evropski savjet			Mart: Godišnji, prolječni, ekonomski i socijalni samit (usvajanje reformskih prioriteta za EU i članice)			Debata i odobrenje preporuka državama članicama		
Države članice			April: Usvajanje Nacionalnih reformskih programa (NRPs) i Programa stabilnosti i konvergencije (SCPs), koji se šalju EK					

Fiskalni nadzor i nadzor makroekonomskih politika i strukturnih reformi

Procedure pri prekomjernom makroekonomskom disbalansu: korektivna akcija

Evropski fiskalni pakt

- **Ugovor o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju u EMU** (*Treaty on stability, coordination and governance in the EMU, TSCG*)
- Osnovni cilj je budžetska disciplina i zaustavljanje rasta novih zaduženja, odnosno poštovanje tzv. **zlatnog budžetskog pravila** : tokom određenog poslovnog ciklusa vlada može pozajmljivati novac samo radi investiranja, dok će se tekuća potrošnja namirivati od poreza (budžetskih prihoda).
- Kao izuzetak od ovog zlatnog pravila u EU predviđena je situacija u kojoj vlade mogu zanemariti budžetski deficit u slučaju „**vanrednih okolnosti**“, koje su definisane kao „neobičajan događaj koji je izvan kontrole države u pitanju“ ili „teška ekonomska kriza koja je definisana u revidiranom Paktu stabilnosti i rasta“. Zlatno budžetsko pravilo se transformiše u „**zlatnu ekonomsku vladu**“ **Unije**
- **Cilj ugovora je izbjegavanje daljeg prekomjernog kumuliranja dugova i uvođenje međunarodnopravne odgovornosti za narušavanje tog cilja u srednjoročnoj perspektivi**

Osnovne karakteristike Ugovora o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju

- To je **međuvladin sporazum (ne EU propis)**; pripada kategoriji međunarodnih ugovora koje su države članice zaključile između sebe (intencija je da se u narednih 5 godina ugradi u pravni okvir EU)
- **Potpisan je od strane 25 država članica (bez UK i Češke)**, tako da će biti obavezujući za države Eurozone, dok će za ostale ugovorne strane biti obavezujući kada usvoje euro ili ranije ako to one žele (države su pozvane da izaberu odredbe ugovora sa kojima žele da se usaglase).
- Fiskalni dio TSCG često se naziva i **Fiskalni pakt** (ili *Fiscal compact*).

- The Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union (TSCG) was formally concluded on 2 March 2012, and entered into force on 1 January 2013. The main provision of this Treaty is the requirement to have a balanced budget rule in domestic legal orders (the Fiscal Compact).
- Out of the 25 Contracting Parties to the TSCG, 22 are formally bound by the **Fiscal Compact** (the 19 euro area Member States plus Bulgaria, Denmark and Romania). The Treaty invited the Commission to report on the measures adopted by these Contracting Parties in that regard (Article 8 TSCG). After extensive exchanges with the Contracting Parties, these documents present the conclusions from that analysis.

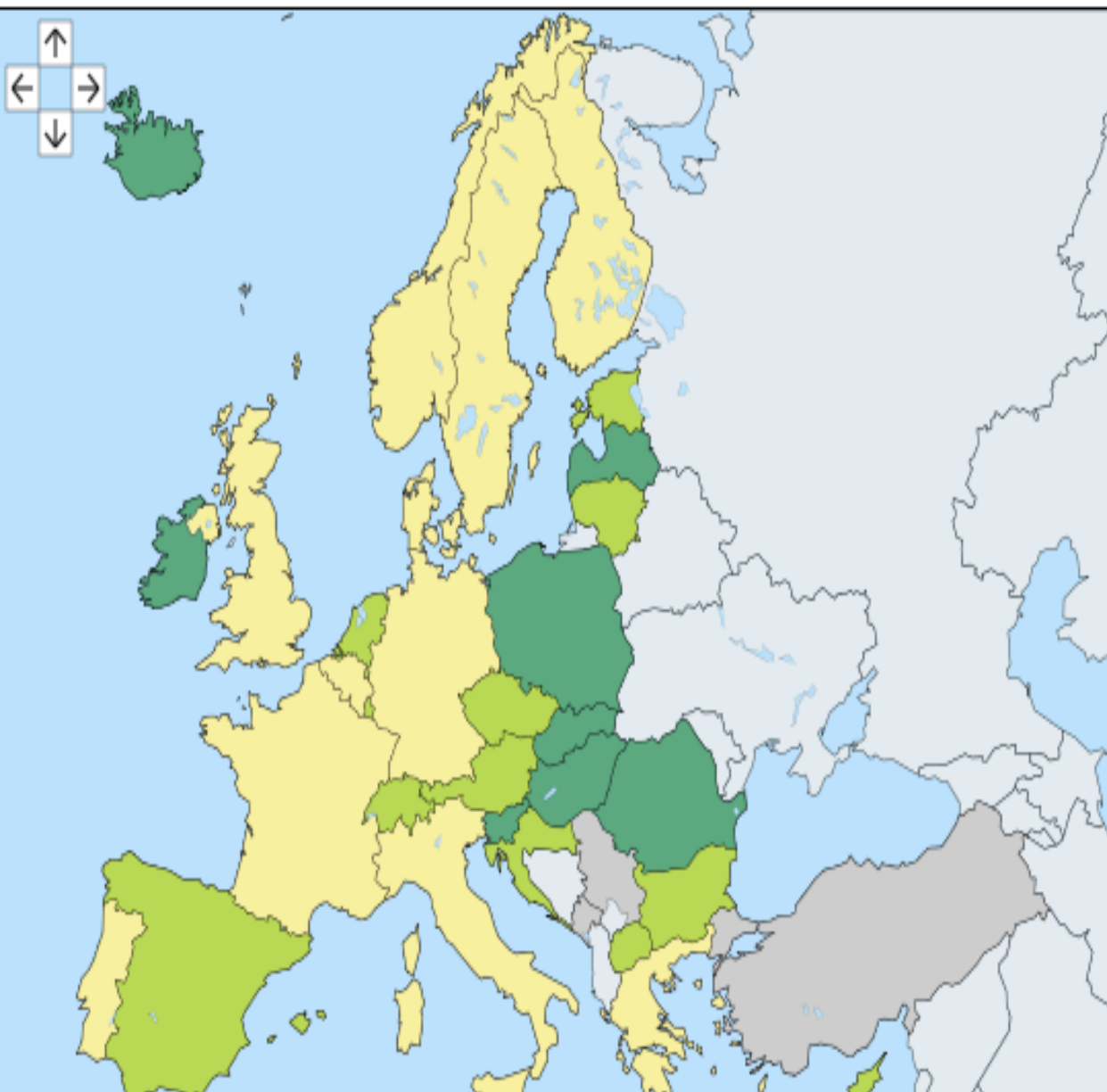
- Zahtijeva od ugovornih strana da poštuju/obezbijede **konvergenciju sa postavljenim srednjoročnim ciljevima specifičnim za svaku zemlju**, kao što je definisano u Paktu stabilnosti i rasta, sa nižim nivoom, tj. ograničenjem za **strukturni deficit** (ciklični efekti i jednokratne mjere se ne uzimaju u obzir kod kalkulacije budžetskog deficita) na nivou od **0,5% BDP-a** (1% BDP-a za države članice sa nivoom javnog duga značajno ispod **60%**).
- **Korektivni mehanizam** treba da obezbijedi **automatsku** akciju koja bi se preduzimala u slučaju odstupanja od srednjoročnih ciljeva ili puta prilagođavanja prema tim ciljevima. Naravno, opet ostaje i **klauzula izuzeća** (slučaj izuzetnih okolnosti). Usaglašenost sa pravilima biće praćena od strane nezavisnih tijela.
- **Ova budžetska pravila ugradiće se u nacionalne propise** kroz odredbe obavezujuće snage i trajnog karaktera, po preporuci na nivou najvišeg pravnog akta (ustav), tzv. *debt-brake*, nacionalna kočnica za prekomjerno zaduživanje.
- **Strukturni deficit državnog budžeta**, prilagođen za promjene u poslovnom ciklusu. Kad je ekonomija slaba, kao što je sada slučaj u kriznim uslovima, strukturni deficit će biti manji od stvarnog deficita i obratno, u prosperitetnim godinama.

- **Sud pravde EU** može propisati finansijske sankcije (0,1% BDP-a) ako zemlja pravilno ne sprovodi nova budžetska pravila u nacionalnom zakonodavstvu i ne uskladi se sa odlukom Suda koji je zemlji naložio da po tim pravilima postupi. U slučaju sankcija prema nekoj državi članici Eurozone, kazne će biti kanalisane u Evropski stabilizacioni mehanizam, a u slučaju država van Eurozone, novac će ići u EU budžet.
- **Usaglašenost sa pravilima** koja treba da obezbijede postizanje srednjoročnih makroekonomskih smjernica i ciljeva biće takođe praćena od strane nezavisnih tijela na nacionalnom nivou.
- TSCG je postavio temelj za redefinisavanje **systema nadzora i koordinacije ekonomskih politika**, sa *ex ante* koordinacijom po pitanju upravljanja **javnim dugom** između ugovornih strana i ekonomskim partnerskim programima za države članice u proceduri **prekomjernog deficita**.
- TSCG takođe uvodi dio **ekonomskog upravljanja u Eurozonu**, tzv. **Euro samiti** će se održavati najmanje dva puta godišnje, snažeći ekonomsku saradnju država članica zone (sastanci šefova država ili vlada država članica ugovornih strana čija je valuta euro, popularno „**Ekonomska vlada zone**“)

Real GDP growth rate - volume

Percentage change on previous year

Gross domestic product (GDP) is a measure of the economic activity, defined as the value ... [more](#)

[Open toolbox](#) +

Data for 2018

Legend	Cases
 0.9 to 2.3	11
 2.3 to 3.9	12
 3.9 to 6.7	10
 Data not available	6

Minimum value: 0.9

Maximum value: 6.7

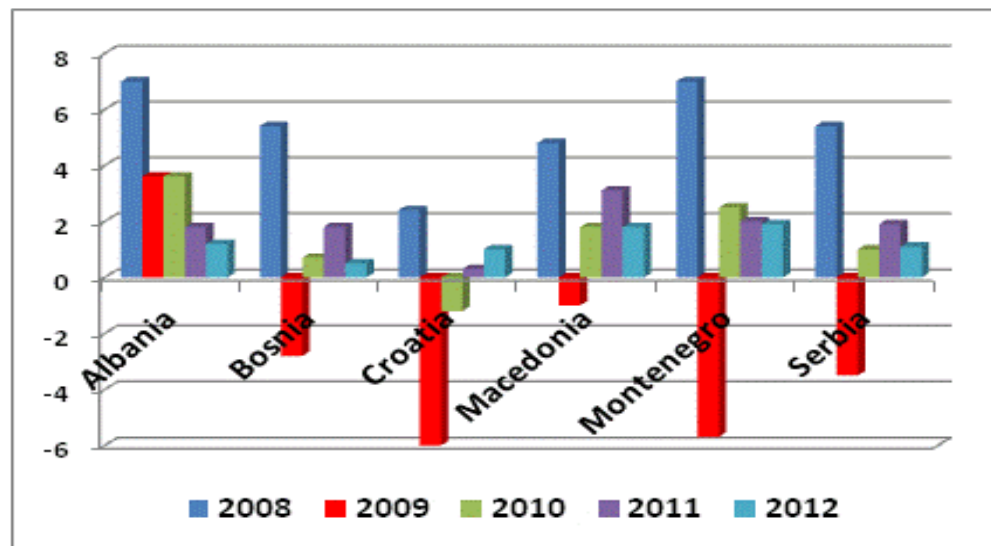
: = not available

p = provisional

e = estimated

Refleksije ekonomskog upravljanja EU na države kandidate

- Ekonomski oporavak podstiče integracije - novi talas recesije suštinski ih odlaže
- Prepristupni ekonomski program (*Pre-accession economic programme, PEP*)
- NPA – National programme for Accession

-**Nacionalni strateški referentni okvir** (*National Strategic Reference Framework, NSRF*) koji predstavlja strateški dokument za programiranje korišćenja strukturnih fondova EU i Kohezionog fonda po stupanju u ponopravno članstvo, odnosno IPA fonda u prepristupnom periodu

-**Strateški koherentni okvir** (*Strategic Coherence Framework, SCF*) za korišćenje III i IV komponente IPA programa u decentralizovanom modelu 85 upravljanja IPA sredstvima

Hvala na pažnji!

nmilovic@ucg.ac.me

